

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 20 (172) • 27 mai-2 iunie 1993 • 16 pagini • 50 lei

ANDREI CORNEA

Celălalt cîștigător

Cite partide există astăzi în România? După scripte, peste 200. După prezența în viață publică, în parlament, și după semnificația electorală – maximum o duzină. După coerenta internă, vivacitatea filialelor, disciplina membrilor și devoțunea lor față de partid și de liderii acestuia, renunțarea la ambiiții personale excesive în favoarea "binelui comun" – cred că nu mai mult de trei. Dintre acestea, UDMR este un partid etnic, iar FDSN este mai mult sau mai puțin lipsit de o ideologie, sau, dacă se vrea, ideologia sa constă în oportunism și jumătatea de măsură. Rămâne PNȚCD. Este PNȚCD singurul partid din România, în deplinul sens al cuvintului?

După 1989, "miezul dur" al PNȚCD l-a constituit grupul bătrinilor penitenciari, trecuți prin pușcării și prin repetatele valuri de persecuție. De aici coeziunea și unitatea lor. Paradoxal, relativă lipsă de atractivitate publică a acestor "duri", mai ales în decursul lui 1990, a făcut partidul de sciziunile cărora le-a căzut victimă rivalul mai atrăgător – PNL. Fiindcă, aşa cum singur dl. Coposu admite (vezi interviul din acest număr), ceea ce lipsește partidului este, mai cu seamă, generația de mijloc, generație adesea producătoare de probleme. În schimb, partidul dispune de oameni foarte tineri, ceea ce, pe moment nu este lipsit de avantaj: relația "bunic-nepot" este mult mai puțin tensionată decât cea "părinte-fiu". "Nepotii" nu au nici putință, nici voluntatea de a-i recuza pe "buncii" aureolați de martiriu și de o severă moralitate, iar timpul este prea în favoarea lor pentru ca ei să se grăbească în chip excesiv să ia locul actualilor conducători. Si astfel, necontestăți de la bază, liderii țărăniști dispun realmente de o bază, de un fel de "uteciști" cu alt semn, gata să execute și mai puțin să pună în indoială.

Așadar, bine grupați și disciplinați, țărăniștii au reușit încă o performanță: să-și asigure întărirea în Convenția Democrată, cît și cel mai substanțial procent pe liste electorale ale acesteia. Principalul rival, PAC, a pierdut teren datorită dezordinea sale organizatorice, discordiilor interne și acuzelor de "socialism francez" adresate liderului său.

Si astfel, PNȚCD a ajuns al doilea grup parlamentar ca mărime. În raport cu situația sa din 1990, rezultatele electorale din 1992 ale PNȚCD sunt spectaculoase, făcând din acest partid celălalt cîștigător al negerilor, alături de FDSN, dar, în plus, eliberat de osindă guvernării. Dl. Corneliu Coposu crede că acest rezultat ar fi fost obținut oricum, chiar fără participarea la liste comune ale Convenției – lucru discutabil, însă evident de necontrolat.

Indiscutabile rămîn totuși incertitudinea în reacție a partidului, discursul rigid și nostalgic după România antebelică, puțina disponibilitate pentru asumarea propriilor erori. Criticii mai vorbesc despre indirijarea de a rămine în opoziție, despre inexistentă unei echipe în stare să preia, la nevoie, conducerea țării. Iar văditelii și adesea nedreptele rezerve față de intelectualii angajați în mișcări civice și politice, rezerve afirmate de dl. Coposu chiar în interviul din acest număr, nu cred că vor contribui în atragerea elitelor în partid, ceea ce riscă să repețe, mutatis mutandis, performanța de neinvidiat a FDSN-ului. Oricum, la oraș PNȚCD are concurență destulă, în timp ce la țară influența sa rămîne neglijabilă.

Confruntat cu toate aceste sfidări și mai ales cu uzura biologică a "bunicilor", va supraviețui PNȚCD acestui final de secol?

"Da" – pare a răspunde fără ezitare dl. Corneliu Coposu, care și-a sfidat propria condiție biologică și o sfidează în continuare, sumind fără intrerupere. În general, el îi desfide pe toți calomniatorii săi, dar și analizele politice nepărtinitoare și, în general, pe cei ce mai au nedumeriri, pun întrebări și fac apel la o sceptică luciditate.

**ANDREI
PLEȘU**

"Despre toleranță"
Conferințele Ateneului. Pag. 15

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII CORNELIU COPOSU

"Supraviețuirea
holocaustului comunist
își cer scuze pentru
vîrstă lor înaintată"

Pag. 8-9

**rezultatele
chestionarului "22"**
Pag. 11

Închisoarea din Sighet a devenit muzeu

pag. 6

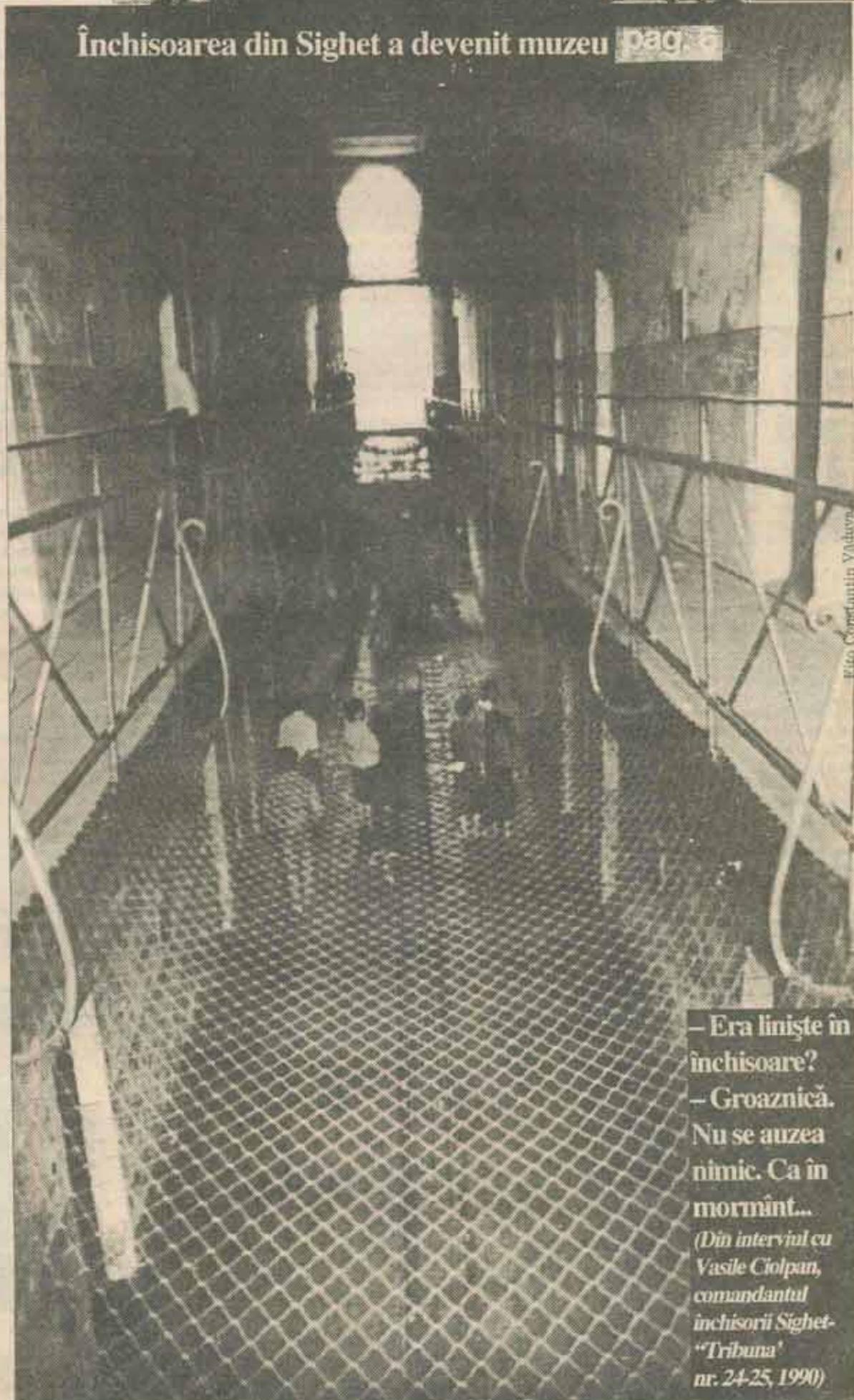

Foto: Constantin Vladușan

– Era liniste în
închisoare?

– Groaznică.
Nu se audea
nimic. Ca în
mormînt...

(Din interviul cu
Vasile Ciopan,
comandanțul
închisorii Sighet-
"Tribuna"
nr. 24-25, 1990)

Daniel Dăianu

Tranzită nu va
aduce paradisul

Pag.

12

Pag.

14

Vladimir Tismăneanu:
Naționalismul și
sfîrșitul epocii
moderne

DREPTUL LA REPLICĂ

Am întîlnit cu stuporul numele meu și al fratelui meu, Gheorghe Ursu, într-o corespondență semnată Sanda Rădulescu - București, publicată la "Curier" în revista "22" nr. 17/6-12.05.1993.

In primul moment m-am gândit să înscrisoarea fără răspuns, eu nefind o persoană publică. Nu putea răspunde nici fratele meu, care, după cum se stie într-o scrisoare fără și strâinătate, a fost asasinat, în tortură, de către Securitate în noiembrie 1985. Ulterior, mi-am dat seama că tăcerea mea ar fi condamnabilă față de memoria fratelui meu și față de oamenii de bună credință, care sunt datori să cunoască adevărul.

Pentru prima dată în acești ani, de cind țara noastră a ieșit din umbra noaptei a regimului totalitar, se face, de fapt, apologia asasinatului politic. Corespondența incriminează revista "22" (ca și cotidianul "România Liberă") și implicit forurile internaționale care au demascat și au cerut afilarea adevărului în cazul fratelui meu: "Pentru încercarea de a fi făcut un erou din Gheorghe Ursu, fără a se fi interesat cine a fost Gheorghe Ursu".

Trebue să spun că revista "22" a prezentat de trei ori în acești 3 ani cazul Gheorghe Ursu, ca pe un caz de asasinat politic care trebuie cunoscut, iar cei ce s-au făcut vinovăți au fost demascați. Aceeași poziție față de acest caz au avut-o și alte ziară și forurile internaționale. Nu este vorba în nici una din relatăriile din presă din vreo campanie de confectionare a unui mit, a unui statut de erou, ci, pur și simplu, de intrare în legalitate, de afilare a adevărului despre o crimă abominabilă. Corespondența justifică asasinatul, considerindu-l pe Gheorghe Ursu vinovat de următoarele:

"a luptat pentru introducerea comunismului la noi în țară". În 1944 fratele meu era elev în ultima clasă de liceu și în 1945 a devenit student la Politehnica - Facultatea de Construcții, pe care a absolvit-o în 1949, după care, timp de 35 de ani, a lucrat ca inginer proiectant la același institut de proiectare în construcții. S-a înscris în UTC alături de destul de tineri care își exprimaseră simpatia și credința față de forțele antinaziste, aliate, care reprezentau în acel moment speranța lumii. În timpul facultății a devenit membru de partid, din care a fost exclus în anul 1950. Spiritul său liber l-a transformat foarte devreme, în anii mari represiuni, în opozant al partidului din care făcuse parte. Toată istoria acestor adezioni și dstrâmătoare sufletești, interogări despre ceea ce se petreceea în lumea noastră de atunci, a fost consemnată zi de zi, timp de aproape 40 de ani, în jurnalul său personal, devenind, în esență, o sursă de documentare despre istoria disperării unui popor.

"Gheorghe Ursu a făcut găscă cu Lica Gheorghiu și a beneficiat de toate avantajele care decurgeau de aici". Această

acuzație nu corespunde realității, deoarece nici fratele meu, nici eu și nici unul din prietenii nostri nu a cunoscut-o personal pe Lica Gheorghiu, astfel încât nu poate fi vorba de avantaj.

"Ați stat de vorbă cu cineva care știe cine a fost Gheorghe Ursu?" se întreabă d-na Sanda Rădulescu.

Pot afirma că, datorită gesturilor minunate ale ziaristilor, ale celor care au luptat și luptă pentru drepturile omului în condiții, uneori, de mare risc, s-a putut afla din primele momente cine a fost Gheorghe Ursu: un intelectual român care a fost denunțat de către colegi de birou că detine un jurnal compromisitor, periculos, și care a fost anchetat, arestat, torturat și asasinat de Securitate în anul 1985. Tot el a fost autorul unui volum de poezii, al unui album despre Litoralul românesc, la care participase el însuși ca proiectant; la editura Albatros avea depus, din 1981, un manuscris care facea elogiu ideii de civilizație și cultură a Europei și care a apărut abia în 1991 sub titlul "Europa mea".

Cine a fost Gheorghe Ursu? Să se gîndească cititorul. Eu pot să-i ofer următoarea amintire ca să-și poată fixa un răspuns drept: m-am întîlnit în vara lui 1985 cu fratele meu (printre ultimele întîlniri) în Cișmigiu, pentru a fi la adăpost de orice ureche electronică. Ancheta privind analizarea jurnalelor confiscate și a numeroase manuscris (poezie, proză, fiză de cinefil și spectacole) fusese terminată. Securitatea li oferea șansa de a închide cazul lui în schimbul unor declarații care ar fi putut să pună sub acuzare pe cățiva oameni de cultură pe care el îi cunoștea bine și pe care îi pomenise des în paginile jurnalului. Era vorba de Geo Bogza, Nina Cassian, Iordan Chimet, Radu Albală și alții. În acea convorbire fratele meu mi-a declarat că, deși fusese amenințat de către anchetatorul securist, refuzase colaborarea și se întreba ce urmări ar putea avea acest refuz. Ceea ce a urmat, știm cu totii.

GEORGETA BERDAN
București 17-05-1993

CDR ULTIMĂ ORĂ

Ieri la sediul Parlamentului, deputați CDR au ținut o conferință de presă la care a participat și domnul Emil Constantinescu. Referitor la problema corupției a fost prezentată o declarație în care se precizează printre altele: "CDR consideră că este imperios necesară combaterea corupției prin acțiuni concrete care să lipsească de săvârșire în ultimii trei ani și jumătate. Pînă în prezent, procuratura a blocat toate încercările de a se stabili adevărul și vinovăția în marile evenimente care au zguduit România din 1989. Înceou și nu a reușit să ancheteze în mod serioz nici un singur caz de macrocorupție". Protestând totodată față de afirmațiile președintelui prin care era învinovățiată opoziția de situația de criză în care se află România, CDR declară că este în măsură să ofere țărăi o alternativă reală de guvernare.

RSB

Pentru cei care nu fac parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de **520 lei pe trimestru**.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de **630 lei**.

CITITORII DIN STRÂINATATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12**: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimițând un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de **72 dolari** pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de **80 dolari** anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

Nota redacției:

Am ezitat dacă să publicăm această scrisoare. Pînă la urmă am făcut-o, tocmai pentru a atrage atenția asupra pericolului recrudescenței printre tineri a legionarismului. Dl. Tîrnoveanu respinge indignat acuzația că Mișcarea legionară a fost teroristă sau fascistă. Numai că finalul scrisorii sale, plin de amenințări și invocându-l pe "cine nu este cu noi e împotriva noastră" nu lasă nici un dubiu asupra intențiilor totalitare și teroiste ale mișcării de la care el se revendică, fie ea în varianta "veche", fie în cea "nouă".

Stimată redacție,

Mă numesc Tîrnoveanu Mihai, am 20 de ani, și fac parte din "Mișcarea pentru România". Vă scriu această scrisoare în urma citirii articolului despre fostul "legionar" Iosif C. D., apărut recent în ziarul dvs.

Se pare că amintirea Mișcării Legionare provoacă furorii, nu numai bolșevicilor din FDSN, ci și democratilor occidentali care conduc astăzi o serie de partide și publicații de opozitie, altfel nu s-ar explica faptul că atât ziarele de stînga, cit și cele de centru-dreapta, continuă să dezinformeze cititorii, publicând o serie de articole calomniante la adresa "Gărzii de Fier". Dvs. îl prezentați pe acest dubios personaj I.C.D. ca fiind reprezentativ pentru fosta Mișcare Legionară, fără să vă gîndiți că apartenența sa la Legiunea a fost de scurtă durată, și că nu a detinut nici o funcție importantă în această organizație. Dvs. chiar nu știți că oamenii ca Iosif Drăgan sunt absolut nereprezentativi pentru Garda de Fier?

Afirmăți, cu o nerușinare fără seamă, că Mișcarea Legionară a fost o organizație teroristă. Haideți să vedem cine a folosit teroarea ca mijloc politic, în perioada interbelică. În timpul Căpitanului, legionarii au condamnat la moarte 4 persoane: Maniu, I.G. Duca, Stănescu și pe călăul tineretului interbelic Armand Călinescu (acesta din urmă a fost pedepsit de Horia Sima, deci numărul victimelor legionarilor condamnați se reduce la trei, Vernichescu fiind numai rănit de Moță, nu omorit). Deci, pînă în 1938, legionarii au săvîrșit trei crime, dar, tot pînă în 1938, partidele politice care se succedau pe rînd la putere (PNȚ și PNL) au asasinat în timpul campaniilor electorale peste 400 de legionari, femei (gefa organizației legionare de femei Nicoleta Niculescu), copii (tineretul care alcătuia Frățile de Cruce), studenți, tineri, inteligențiali, oameni care nu aveau altă vină decît

aceea că erau legionari. Si atunci, cum puțeti spune despre Mișcarea Legionară că a fost teroristă? Se pare că vedetă pașul din ochiul unuia și nu vedetă blîna din ochiul altuia.

Dacă nu credeți cele afirmate mai sus, atunci vă rog să consultați arhivele statului sau să citiți colecția "Gazete de Vest" din Timișoara, care oferă date mult mai precise.

De asemenea, îl săvăriți prin noroi pe martirul neamului românesc, Corneliu Codreanu, Căpitanul tineretului românesc de ieri și de azi. Uitați că pe acest OM l-au urmat cei mai străluciți intelectuali din perioada interbelică (nu cred că e nevoie să vă dau nume), precum și peste 500 000 de tineri, în majoritate studenți, care au fost membri activi ai Gărzii de Fier. Vă convine să punetă alături de numele lui Iosif C. D. cuvîntul legionar, dar cînd vorbiți de Noica (care a fost redactor-suflet la "Buna Vestire"), de Tuțea (care a declarat că nu a fost simpatizant legionar, ci legionar), de Eliade, de Nae Ionescu etc., tăceti mîle. Si aceștia au fost legionari, domnilor democrați.

Din articolul dvs. reiese că Mișcarea Legionară a fost fascistă. Aici dată dovedă de analfabetism politic sau de rea-voință. Nu știți că Tribunalul de la Nürnberg nu a considerat Mișcarea Legionară fascistă? Nu știți că fasciștii erau atezi, pe cind legionari erau creștini? Ati uitat că Moță și Marin pot fi considerați sfinti români, pentru că s-au jertfit pentru Cruce? Știți că Nae Ionescu a declarat că "Legiunea este expresia politică a ortodoxiei"?

Cum îndrăzniti să scrieți, în ziarul dvs. masonic, numele Căpitanului? Cum îndrăzniti să batjocoriți memoria martirilor legionari? Nu aveți dreptul să-l judecați și să-l calomniati pe Căpitan. Doi mari oameni politici au recunoscut în mod public că acest mare om le-a fost superior. Acești oameni au fost: Iuliu Maniu (vezi "Formula As") și Nae Ionescu (vezi "Gazeta de Vest"). În aceste condiții, încercarea dvs. de a-l compromite pe Cornelius Codreanu pare ridicolă.

Căpitanul nu a fost un om, el a fost, aşa cum scria Ion Banea (doctor în medicină și licențiat în drept, Șeful Ardealului legionar, asasinat în 1939 la Rimnicu-Sărat), "o piatră de hotar, o granită. Sabie întinsă între două lumi. Una veche, pe care o înfruntă cu bărbătie, și alta nouă pe care o creează, îi dă viață, o cheamă la lumină".

Noi, tinerii din "Mișcarea pentru România", ne închinăm în fața sufincților martirilor legionari, și credem în spiritul legionar, care de fapt este spiritul românesc. Îl vom urma pînă la moarte pe Marian Manea, căci credem nelimitat în el. Va veni o vreme când vom fi pregătiți să conducem România, și atunci nimic nu ne va opri să o și facem. Rugăți-vă să nu vină prea curind acea vreme, căci atunci cînd vă veni, vom face dreptate, și nu vă vom uita nici pe voi, și nici pe comuniști, căci cine nu este cu noi e împotriva noastră!

P.S. Este păcat că adevărul despre "Mișcarea Legionară" poate fi aflat numai din ziară cu tiraj redus ca "Mișcarea" sau "Gazeta de Vest". De ce ni se ascunde în continuare adevărul?

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Numai 400 lei

pe trimestru
costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" pentru PENSIONARI.

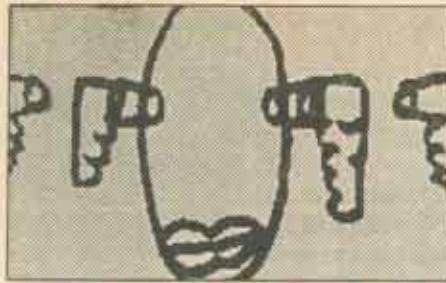
CADRE DIDACTICE,
ELEVI, STUDENȚI,
FOȘTI DETINUȚI POLITICI,
VETERANI DE RĂZBOI.

Cei interesați să rugă să expidieze prin mandat poștal suma de 400 lei pe adresă:

Revista "22", cont 43103532, BCR Filiala sector 1, Str. Leandra nr. 10. Totodată, cei interesați să rugă să trimită adreverile corespondențoare (talos de pensie, adrese etc.) pe adresă:

Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori vor fi sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN ESTUL EUROPEI, Asociația EST-LIBERTÉS și de firma THE FUTURE IMPACT din SUA, condusă de Mihai Botz și de la scriitoarea HERTHA MÜLLER.

CRONICĂ POLITICALĂ

26

După prima și a doua participare a delegației române la lucrările Consiliului European de la Strasbourg, informațiile sosite în țară nu sunt foarte incurajatoare. Față de România există încă multe rezerve, dar ceea ce ne surprinde este modul de a reacționa la un eventual eșec. Din acest punct de vedere, Opoziția se află într-o poziție comodă. Un eșec ar confirma o dată mai mult lipsa de viabilitate a Puterii.iar de această dată, Opoziția s-a pus în adăpost de eventuale reproșuri, deoarece n-a existat nici cel mai mic echivoc în pledoaria ei pentru admiterea României ca membru cu drepturi depline. Cel puțin după prima deplasare, senatorul tărânist Valentin Gabrielescu a fost înconjurat cu o neobișnuită simpatie de către cei din anturajul Puterii, aş spune chiar cu vizibilă recunoștință. Se pare însă că această solidaritate "de vitrină" a adversarilor politici nu e suficient de convingătoare.

Obiectiile formulate au o întă precisa și privesc modul de funcționare al instituțiilor. Procuratura, SRI, independența Justiției și, nu în ultimul rînd, Televiziunii. Din toate aceste obiectii, cucerile oficiale au tras însă concluzia că România este judecată după alte criterii decât cele obișnuite. Si iată, de aici s-a născut teza surprinzătoare a discriminării. România ar fi discriminată deoarece i se cere să realizeze ceea ce nu au reușit Ungaria, Slovacia, Estonia etc.

Un senator PUNR spunea de curind că nici Franța sau Marea Britanie, dacă ar fi luate la bani mărunti, nu ar intruni condițiile care se pun României. Această teză a discriminării a stat și la baza unei scrisori a MAE către Consiliul European și a fost formulată și de purtătorul de cuvint al Președinției. Prin urmare, toate însemnările unei poziții oficiale.

Ce presupune această teză și care sunt urmările difuzării ei?

În primul rînd, presupune că România intrunește toate condițiile unei firești evoluții democratice; în al doilea rînd, că se află într-un context de adversitate internațională.

Comunitatea Europeană ar fi dispusă să treacă sub tăcere anumite adevăruri și evidențe sau pur și simplu să nu le observe, purtată de prejudecăți bine consolidate și întreținute periodic de o propagandă nefastă. Nu ar fi prima dată, să ar putea adăuga, cînd presa și mediile politice occidentale dau dovadă de o opacitate interesată. Însă această teză a discriminării, lansată de responsabilită politici, se amplifică și se intersectează cu assertiunile celor care apără originalitatea etnică. România să ar afila într-un cîmp de presiune care tinde să-i modeleze structurile într-un sens care nu corespunde neapărat cu valorile sale tradiționale.

Developind acum toate aceste afirmații, observăm că ele sunt animate de interesul de a conserva ceva care este în chip abuziv identificat cu specificul românesc și cu interesul național. E ușor de văzut că preșdintele Iliescu și structura sa de putere își pregătesc de pe acum

HORATIU PEPINE

Mania persecuției

răspunsurile pentru eventualitatea unui eșec.

Dacă imaginea în afară nu are sorti de reabilitare, Puterea își protejează imaginea în interior, și există o oarecare eficacitate propagandistică, deoarece opinia publică românească trăiește un sindrom de persecuție alimentat de două întimplări istorice comentate pînă la satu: Arbitrajul de la Viena și înțelegerea sovieto-americană, care ne-au lăsat în sfera de acțiune a comunismului. Cite lamentări verbale sau scrise care ne prezintă ca victime perpetue ale indiferenței sau adversității marilor puteri! Si ce complex de națjune înfrîntă și umilită se poate naște de aici!

Pe acest fond de sensibilitate, teza că România este supusă iarăși unui regim discriminatoriu are șansa să prindă. Dar dacă putem înțelege că prin dorința de a-și conserva în interior o imagine convenabilă, actuala putere eludează fondul chestiunii, nu mai putem înțelege de ce această teză a discriminării a fost lansată pe canale diplomatice și în afară. Nu mai e nici măcar o șmecherie propagandistică, ci pur și simplu o imensă

prostie. În locul unei analize lucide a situației, oficialii noștri se blochează într-un limbaj ideologic care, inevitabil, diminuează eficiența acțiunii practice. În plus, ideea ca atare – a discriminării – se asociază imediat în afară cu semnul lipsei de voință politică. România pare să se plaseze într-un soi de refuz plingăios și în situația unui solicitant în condiție de inferioritate. Am reținut ca pe un semn de luciditate și inteligență practică afirmația unui membru al delegației la lucrările de la Strasbourg, că grila severă care se aplică României se datorează în primul rînd lipsei de credibilitate a actualului guvern și faptului că România nu a știut să-și creeze aliați influenți, că politica noastră externă s-a așezat într-o neutralitate dăunătoare. O stare de echivoc și o lipsă de angajament politic pe plan extern, care acum își arată consecințele. Ne declarăm a fi prieteni cu toată lumea și iată, acum, constatăm că nu suntem prieteni cu nimene. Însingurați și lipsiți de sprijin, oficialii noștri par să sufere ei îngăsi de mania persecuției.

TIA SERBĂNEȘCU

O gafă cît tranziția

Că dl. Everac și-a rezervat placerea de a călca diverse teme în străinătate săptămînal, s-a observat încă de la început. Că "pledioare" dumisale servesc într-un mod obscen interesele celor care l-au așezat în scaun, iarăși s-a observat imediat. Ce nu s-ar fi bănuit totuși și pînă unde poate ajunge dl. Everac atunci cînd simte nevoie să se facă de ris. În ultima sa apariție, sămbătă 22 mai, dl. director general al TV s-a decis să răspundă acuzațiilor privind slugărnicia fată de dl. Iliescu et comp.

Ca atare, prestarea de servicii a fost intitulată: "Colaboraționisti". Cei față de care Puterea "a avut complezență" și cei care au avut "complezență" față de Putere de-a lungul timpului ar fi căciu, după capul dlui Everac, "ceata colaboraționistilor". Intrat în această "ceată", dl. director al TV a găsit acolo toată lumea bună a artei mondiale: Aristotel, Goethe, Shakespeare, Horațiu, Ovidiu, Racine, Beethoven, Mozart, Michelangelo, Malraux, Sartre, și de la noi pe Eminescu, Enescu, Iorga, Titu Maiorescu. Dintre contemporani, era în ceată și Havel. Totuși această, a constatat dl. Everac, au schimbat "complezență" cu mai marii din vremea lor, ba chiar (cazul lui Havel) cu ei însăși, și, prin urmare, ceva mai nobil decit "colaboraționismul", considerat un fel de izvor de capodopere și de genii, ar fi greu de găsit. De unde și concluzia dlui Everac: "colaboraționii – ei sunt pînă la urmă marea putere a lumii". Cam aceasta a fost pledoaria omologului masculin al Paulei Iacob. Prima concluzie la care te obligă această halucinantă pastilă ar fi că dl. Everac a fost atins de novocaină. Dar cum nu se poate să nu recunoaștem că acesta e "natureul" său din toa-

colaborat cu ocupanții hitleriști în timpul celui de al doilea război mondial" (DEX). Dacă dl. director general știa ce înseamnă cuvîntul pe care și l-a pus ca titlu și ca refren la ordinul de zi pe care l-a citit, atunci d-sa a murdărît într-un mod inadmisibil toată elita creației românești și universale, aruncînd-o în "ceata" trădătorilor de neam, întîi atribuindu-i colaborarea cu... hitleriști și apoi găsindu-i "scuze" pentru gest. Cum Aristotel, Shakespeare, Voltaire și Eminescu n-au apucat să-i vadă pe hitleriști, dl. Everac s-a trezit în afara cuvîntului, în afara problemei și în afara cronologiei. Subconștientul dlui Everac, ale căruia gînduri publicate în "Românum" au sensibile asemănări cu unele pasaje din "Mein Kampf", i-a jucat o festă urită, d-sa ținând cu de-a sila în "ceata" din care se revendică personalitate care n-au nici o legătură cu nefericitul cuvînt, dar sărindu-i de la apel tocmai pe cei care, într-adevăr au fost, precum Céline sau Ezra Pound. Acest "lapsus" ne face să credem că, totuși, dl. Everac habar n-are de sensul cuvîntului pe care l-a folosit. Si că probabil n-a vrut decit să-și scuze slugărnicia invocînd exemple ilustre, așa cum atunci cînd a fost acuzat de plagiat, Eugen Barbu s-a grăbit să producă și el o listă cu "plagiatori" célébri și i-a numit pe Eminescu, Shakespeare, Caragiale etc. Nefiind în stare să-și asume răspunderea personală pentru murdarîile personale, oamenii de acest soi simt nevoie de a se apăra murdarîndu-i pe ceilalți: pe cît mai mulți și pe cît mai mari cu putință. Dar în acest caz, dacă nimicnicia dlui Everac rămîne întreagă, logica rămîne în deficit. Pentru că și în cazurile ce-

lebre invocate de dincolo problema este alta: au slujit, prin operele lor, acești creatori, idei greșite, preluate de la suveranii respectivi și au contribuit astfel la nefericirea poporului lor? A scris Shakespeare altfel după ce a schimbat "complezență" cu regina Elisabeta? A intervenit regina pentru a schimba imaginea monarhiei în piesele lui?

Raporturile artiștilor cu puterea au avut nuanțele lor și rudimentarismul funciar al d-lui Everac este incapabil să le surprindă. Firește că artiștii pot avea opiniuni politice – mai inspirate sau mai neinspirate, ca ale oricărui om de altminteri. Esențial rămîne, pe planul operei, dacă aceasta s-a compromis artistic în urma acestor relații și dacă, în plan extraartistice, au slujit idei nefaste. Dacă și închipui că e suficient să cari tezele d-lui Iliescu pe ecran ca să ajungă pe listă cu Shakespeare sau Beethoven, dl. Everac se înșeala că orice infractor care crede că e suficient să ajungă la închisoare pentru a se așeza, în eternitate, pe lingă Oscar Wilde. Ca să nu mai vorbim de faptul că, vorba unui politician, dacă tot cîte dat să nu scapi în viață fără o plecăciune, măcar păstreaz-o pentru cineva care o merită.

Din păcate, nefiind în stare nici să-și controleze vorbele pe care le scoate pe canalul TV, nici să disearnă între valoare și mizerie, dl. Everac a dovedit că, alegindu-și un stăpin de proastă calitate, îl slujește cu mijloace de proută calitate. Amindoi și-au dat măsura din nou: dl. Iliescu a demonstrat încă o dată că n-are două vorbe la un loc și a avansat, înainte de ancheta, doi ofișeri aflați în "ceata" corupției; respectiv, pe G. Danescu și Cico Dumitrescu – ceea ce nu se face nicăieri în lume, iar dl. Everac s-a trezit murdarînd toate marile valori ale lumii cu păcatele sale. În fond, și unul și celălalt sănătate și au fost și chiar mai puțin decit atât: dl. Iliescu a rămas un secretar de partid incapabil să înțeleagă pe ce continent se află, iar dl. Everac un fluture pe un lămpă.

Ar mai exista și posibilitatea ca, de fapt, dl. Everac să vadă în dl. Iliescu și "ceata" să un fel de ocupanți ai țării și, în consecință, să a declarat pe bună dreptate colaboraționist. În acest caz nu se înțelege ce a avut cu Shakespeare, Mozart și Horațiu de i-a transmis la o oră de vîrf la canal. Oricum, în toate variantele, dl. Everac ieșe prost. Ca noaptea. Ba chiar și 1 001 de nopti.

MARC CAPELLE

Despre o bună folosire a banilor în presă

Franța: 56 milioane locuitori. Cotidiene naționale: *Le Monde*, *Le Figaro*, *Libération*, *La Croix*, *Le Quotidien de Paris*, *France-Soir*, *L'Equipe*, *L'Humanité*.

România: 23 milioane locuitori. Cotidiene naționale: *Evenimentul zilei*, *România liberă*, *Tineretul liber*, *Adevărul*, *Cotidianul*, *Libertatea*, *Ora*, *Azi*, *Meridian*, *Cronica Română*, *Curierul Național*, *Dimineața*. Ce belșug! Să-l punem pe seama entuziasmului sau a foamei de presă din perioada postrevoluționară. Dar să nu ne mintăm singuri, epoca de aur a presei va lăsa sfîrșit foarte curind. Clopotul economiei de piață a bătut și pentru mass-media.

Succesul comercial al *Evenimentului zilei* (care își oferă luxul să scoată mai multe ediții pe zi) a pus pe gânduri. Nelișit de reducerea continuă a vinzărilor României libere, Petre Mihai Băcanu a sfîrșit prin a fi de acord că un ziar nu poate fi doar instrument de propagandă electorală. Dar nici aşa nu s-a ameliorat difuzarea României libere. Pentru că nu a făcut aceeași analiză, Dreptatea și-a dat sufletul. (Ni se pare greu de crezut că oprirea ei este doar provizorie.) Fără indoială că nu-i deloc simplu să treci de la o zi la alta de la logica partizană la cea comercială. Un ziar e făcut ca să fie citit, și ca să fie citit trebuie să fie vîndut.

Marele război al editorilor începe de-abia acum. Unele cotidiene încercă să mai respire, inspirîndu-se din *Evenimentul zilei*: România liberă, deja citată, Tineretul liber, *Cronica Română* acordă mult spațiu faptelor diverse, informațiilor cu miroș de mister, zvonurilor care neliniștesc. Mai mult încă: grupul lui Eduard-Victor Gugui (*Meridian*, *Baricada*, *Popcorn*) ne promite să fie "și mai și" cu viitorul său cotidian *Clip*. Un altul, și mai mare, și mai sus, și mai... Te-ai crede la circ. Nesișozitate. Sigur că grupurile de presă care vor cîști în acest moment războiul nervilor și al banilor și-au asigurat, pentru destulă vreme, un loc la căldură în România.

Dar în presă română nu mai există nici o altă luptă de dus?

Să pui (cu orice preț) mâna pe o asemenea titulatură – "primul cotidian de scandal al țării" – nu-i un lucru de laudă.

Provincia românească este un desert mediatic. Mihai Cârcioag, E.V. Gugui și alții editori cu conturi serioase în bânci într-acolo ar trebui să se uite. Celor cîteva publicații tipărite în afara Bucureștiului nu le poți spune "jurnale regionale sau locale".

Cele mai multe dintre ele reproduc, politicos, comunicatele prefecturilor și nu se arată interesante decât de actualitatea națională sau internațională – ceea ce dată fiind concurența presei bucureștene, este aproape inutil. Ne-am putea oare închipui că orașe ca Iași, Cluj, Timișoara, Brașov, ba chiar și Oradea sau Călărași, pot să beneficieze de existența unor adevărate cotidiene locale? Ca peste tot în lume, și acolo cititorii au nevoie de o presă în care să se reflecteze viața lor de zi cu zi. Viața culturală, socială, economică, sportivă, politică, bucuriile și necazurile lor. Să anunțăm crearea unor întreprinderi și să intervievezem salariații concediați, să iei pulsul spitalelor, să faci anchete despre modul în care li se dă pămîntul țăran-

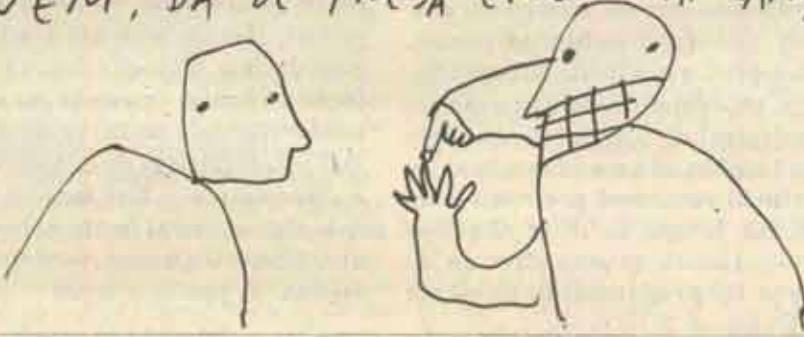
lor, să explici rolul primarilor și prefecturilor, să fii atent nu numai față de instituții, ci și la populație ca să poți pe urmă să descrii mișcările sociale ori ca să comentez evoluția opiniei publice într-un județ sau altul – întă la ce pretenții ar trebui să răspundă un cotidian "al locului". Principalul cotidian francez este un regional: *Ouest-France* – 1 milion de exemplare, vîndute zilnic.

Exegeții înfringerii electorale a opozitiei din septembrie '92 au luat oare în calculul lor și gradul de sub-informare al cititorilor-electori de la țară? Care este modul de gîndire, cum votează și cum acționează niște oameni care n-au habă despre cum funcționează primăria din propria comună și nu-și știu decît vecinii și preotul satului? De mai multe ori au circulat proiecte sau zvonuri despre crearea unor cotidiene regionale – chiar și unei rețele de cotidiene regionale. N-a ieșit însă nimic. Pentru magia presei cotidiene pare mai interesant să-și dispute firmiturile unei prăjitură din care deja se înfruntă *Evenimentul zilei*. Să totuși în această țară nu e loc pentru trei sau patru cotidiene construite pe același model. În presă, ca peste tot de altfel, afacerismul este nesănatos. Sistemul de presă are să ajungă deosebit de pervers, dacă nu se va muta interesul pe informație. Ar trebui să dea de gîndit obsesia evoluției anumitor publicații occidentale. Multă dintr-o tinerii jurnaliști din România (căroră le lipsesc cu adevărat elementele de comparație în această privință) au în minte doar că pot să cîșteze mulți bani într-o asemenea meserie. Așa nu să mai țină însă mult.

Traducere de

GABRIELA ADAMEȘTEANU

COTIDIANE AVEM, SĂPTĂMINALE
AVEM, DA DE PRESĂ CÎND NE APUCĂM?

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ impreună cu INTERUNIVERSITY CONSORTIUM FOR POLITICAL AND SOCIAL RESEARCH MICHIGAN UNIVERSITY

ofere burse de studiu

În cadrul Programului de vară în metode cantitative la *Universitatea Michigan* în perioada 28 iunie-20 august 1993 studentilor în sociologie. Programul va cuprinde cursuri și seminarii în: Introduction to Computing, Advanced Topics in Social Research, Dynamic and Longitudinal Analysis, Basic Mathematics, Mathematics for Social Scientists, Nonlinear Systems.

În completare, studenții vor lucra în cadrul proiectelor săptămînale: Mathematical Models, Quantitative Historical Analysis, Statistics and Data Analysis, Regression Analysis, Utilization of Data Resources from the 1990 Census, Logit and Log-linear Models, Management of Machine-Readable Social Science, etc.

Criterii de selecție:

- studenți ai facultății de sociologie
- excelentă cunoaștere a limbii engleze
- cunoștințe temeinice de matematică

Candidații trebuie să

rezinte un dosar care să cuprindă:

- un curriculum vitae în limba engleză
- adeverință de student
- două scrisori de recomandare de la doi profesori ai studentului
- copie a foii matricole

■ Data limită de primire a dosarelor – 28 mai 1993.

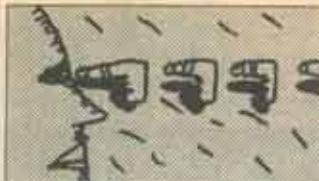
■ Dosarele incomplete nu vor fi luate în considerare

Pentru informații și depunerea dosarelor vă rugăm să contactați Fundația SOROS din:

BUCUREȘTI: Calea Victoriei 133, CP 220196; tel.: 650.63.25; 659.74.27;
fax: 312.02.84

TISSOARA: Piața Operei 2, Et. 3, Cam. 317; tel./fax: 96/19.08.04
IAȘI: Bd. Copou 19, CP 1356; tel.: 98/14.69.35; fax: 98/14.71.00

CLUJ: Str. Mărului 5; CP 1084; tel./fax: 95/19.71.21

COMENTARII POLITICE

ILIE SERBĂNESCU

Ar putea părea doar

vreun simptom de "scenarită" – grea boală inoculată de evenimentele din Decembrie '89 – ca actualele incruzișări de spadă între persoane sus-puse privind acuzații reciproce de implicare în corupție să fie interpretate tot ca încenările ale unei pure dramaturgii originale românești, cu interferențe de rigoare, date ca sigure dar niciodată precizate, ale unor interese (și, bineînțeles, agenturi) străine. Ar fi posibil ca mintea noastră răvășită de acest sindrom să ne ducă pe slături de adevăr, exagerind ceea ce ar fi de fapt numai niște afaceri "clasice" de corupție, dar nici atât de imbecili nu putem fi încit să considerăm o simplă întimplare sau coincidență că generalul comisar-șef al Gărzii Financiare este, așa dintr-o dată, destituit și el, în replică, se lansează în incriminări la adresa unor miniștri, secretari din executiv și alte persoane "cu munci de răspundere"; că, exact în același timp, se încearcă înălțarea misteriosului și controversatului de ani de zile personaj Trită Faniță, care însă rezistă sfidind guvernul; că, nu în altă perioadă, afaceri mai puțin mediatizate dar angajând sume abominabile sunt (relativ) desconvirate, iar protagoniștii lor de la suprafață, nici ei chiar de mîna a doua, ajung, odată luată mină de pe ei, prin pușcării.

- Evenimentele din Decembrie au rămas completamente neclarificate, suportind sau sugerind orice supozitie. Singurul lucru cert este că, în cadrul unor interese multiple interne și externe care s-au confruntat, cineva a păcălit pe altcineva și de atunci politica nu încetează să se plătească și diversiuni care mai de care să se monteze. Nimic nu a contribuit ulterior la limpezirea lucrurilor și, după cîteva acțiuni bine ticluite, ce ne apar acum eu tîntă false – printre altele, de a desfîntă o opoziție care de fapt nu prea există – și în care mase de mineri creduli și abrutizați au fost folosite ca batalioane de manevră, cei ce au fost păcăliți și cei ce au păcălit, epuizindu-și

deja gloantele în demodată înfruntare a dosarelor (la care de fiecare parte a baricadei se stă tot atât de prost sau tot atât de bine), au ajuns la lupta subterană, la fel dacă nu chiar mai necrucișătoare, în jurul a ceea ce preavag se numește "corupție". Pentru acest termen, dicționarul ne indică explicația "abatere de la moralitate, corectitudine și datorie". Oare despre aceasta (sau numai despre aceasta) este vorba? Să fim serioși! Este vorba numai de măruntele nerugulii descoperite de Garda Financiară și sanctionate cu amenzi sau eventuale confiscații de marfă, este vorba de mita primărită de unii funcționari publici pentru servicii înlesnite etc. – adică de praful în ochi aruncat proștilor? Nicidecum! Este de fapt vorba de afaceri în care se vehiculează miliarde și dintră care atâtă transcendent frontierele, în operațiuni paralele și ilegale cu arme, narcotice și valută. Numai comisioanele sunt de ordinul zecilor de milioane. Sunt implicați miliardari străini, dubioși sau onorabili, și dacă aceștia nu există sunt inventați unii ca vectori ai spălării de bani pentru alții. Chiar făcând abstractie de asemenea afaceri "internaționalizate", sunt pur și simplu rizibile exemplele cel mai ades evocate de SRL-uri înființate de directori ai unor întreprinderi de stat pentru deturnarea paralegală de fonduri în folos personal, cind există "oficial" organizate importuri perfect legale de milioane tone cereale, pe banii statului (de fapt ai noștri, ai

tuturor), în loc de a se îndrepta fondurile către țărani români detinători de grine, cind cursul leului pe piață bancară nu este lăsat să atingă decît cu întîrziere de cîteva luni cursul de pe piață neagră pentru ca, între timp, valuta, ca marfă în penuria, să poată fi plasată de cei ce li se mijlocesc distribuția cu sperțuri care se situează probabil la zeci de milioane de lei zilnic, cind un sistem bine pus la punct asigură dobândirea de contracte numai de către firmele străine care consimt să plătească atenții corespunzătoare românilui înfruntuit să aprobe. Nu este greu de înțeles că toate aceste operațiuni nu pot fi strict "individuale", ci sunt organizate obiectiv de clanuri puternice, în cadrul căror funcționarea regula tăcerii și acoperirii reciproce. Cind Trită Faniță, vechi sef de clan sau capul de la suprafață al unei mafii, este atacat, nimici nu poate fi atât de naiv încit să credă că s-a apucat bietul domn Văcăroiu să facă ordine. Motivul este doar că mafia adversă s-a decis să atace. De ce? Încălcare de teritorii de afaceri sau poliție de plătit! Cind se destituie un sef al Gărzii Financiare, cei ce o fac este de presupus că acceptă un posibil război și că deci sunt pregătiți de luptă. Așa ceva nu se poate face fără un spate solid. Și tot un spate solid trebuie însă să aibă și autorul contraatacului.

Ce speranțe pot exista pentru cei săraci și onesti, care asistă năuciți la înfruntarea dintre clanuri sau mafii, ce se duce dincolo de paravanul cuvintelor

frumoase ale guvernului, care sună aproape ridicol, că "se va face totul" pentru combaterea corupției. Nici una, căci, analizind acuzațiile în crucești ale părților, se dovedește că fruntași într-altele corupției se află tocmai în instituțiile menite să facă lumină și ordine. Este simplist a considera că resorturile corupției se găsesc în laxitatea cadrului legislativ și în criza de autoritate a instituțiilor, inclusiv a celor îndrituite să lupte împotriva corupției, criză ce a urmat răsturnărilor din Decembrie și pe care se bate astă monedă. De fapt, cauzele sunt mult mai profunde, penuriiile de tot felul reprezentând fundalul general. Introducerea unui cadru legal corespunzător a fost deliberat întîrziată și nici măcar acum legi și reglementări minime – cum ar fi statutul funcționarului public – nu sunt adoptate. Mai mult, menținerea absolut neschimbătă a magistraților (procurori, judecători) nu numai i-a lăsat confruntați cu absența credibilității și legitimității, dar i-a și expus permanentului sănătății de un trecut în care nu o dată au fost obligați să aplică nu normele Justiției, ci indicațiile superioare de partid și de stat. Și nu trebuie trecută cu vederea nici posibila implicare directă a unor magistrați în actualele filiere de corupție, stimulată cel puțin în parte și de salarizarea derizoriei a acestora.

Abia acum dl. Iliescu și-ar putea proba determinarea – dacă o are – și puterea – în principiu concentrată la dispoziția sa – dacă o posedă într-adevăr – spre a forța elucidarea măcar a ceva din voluminosul dosar al corupției. Pentru că de partea sa se află faptul că personal nu a băgat mină. În două cazuri nu va putea face de fapt nimic: dacă actualele înfruntări au o anume legătură cu neclarificatele evenimente din Decembrie și dacă, pînă la urmă, clanurile se înțeleg între ele, cum să bine tuturor mafialor din lume. Avem doar speranță – e drept, lugubră – că, intrucît economia este în dezastru și reforma blocată, mafialor, ce le-a rămas de fapt să se înfrunte deja doar dintr-un cadavru, le va lipsi în curind obiectul muncii.

INTERVIU • INTERVIU

Stimate d-le Lucian Giurchescu, sănătății un repu-tat om de teatru. Dar nu despre teatru vreau să vorbesc cu dvs. Nici nu mi-aș permite, pentru că mă consider incompetent în domeniul. Dvs. însă, ați devenit, după părerea mea, un "caz", care exprimă o bună parte din angoasele, pasiunile și înfrântările politice specifice societății românești în momentul actual. Despre aceasta aș vrea să vorbim și aș începe cu ceea ce, cred eu, politicizează problemele dvs. ca om de teatru. Nu vă întreb de ce ați părăsit România în 1979 și nici de ce v-ați întors după acel Decembrie '89. Vă întreb doar dacă, la întoarcere, v-ați gindit că ați putea avea probleme cu cei – colegii de teatru sau doar conaționali – rămași în țară?

Nu! Trăiam euforia eliberării dintr-un coșmar ce durase aproape o jumătate de veac. Și nu ne puteam închipui că, odată cu scoaterea măștilor (cum le-a spus Havel) pe care le purtaserăm pentru a ascunde, față de stăpînire, adevărata noastră sentimente, vor ieși la iveală atitia chipuri schimbo-niste de invidie și gelozie, de veleitarism și ambiții nemăsurate, de amoralitate și dorință de "ajungere" cu orice preț. Nu puteam crede că printre noi sunt atât de mulți manipulatori și atât de numerosi oameni ce parcă abia aşteptă să fie manipulați, sperind că, astfel, să se înfrunte și ei din cozonacul Puterii.

Folosind o sintagmă de-acum binecunoscută, credeți că un român care nu a măncat salam cu soia este îndrăgit să fie la conducerea unor români care au măncat salam cu soia? Considerați că problemele din teatrul al cărui director sunt, ca și cele ale teatrului cu finanțatorul său – Primăria Municipiului București – săt de acest gen sau sunt doar probleme specifice activității?

Au existat două lozinci neo-comuniste care au făcut – fără glumă – înconjurerul lumii: "Noi nu ne vin-de-țara" și "Voi n-ați măncat salam cu soia". Primitivismul lor ridicol le sortea dispariției. Dar... și de data astă ne-am înșelat. Ele au prins și, nedeleclarat, au fost pușe în aplicare la toate nivelurile. Oamenii au fost "îndrumați" să se "revolte", au fost, cu sau fără voia lor, asimilați unii împotrivă altora, dar mai cu seamă împotriva disidenților, refugiaților politici, "veneticilor", împotriva tuturor celor care deranjan pentru că învățaseră să nu tacă.

Ați vorbit curent de sicane care vi se fac. Dacă nu mă înșel, în timp ce erați într-un turneu în străinătate ați fost chiar destituit, dar nu ați primit totuși o decizie scrisă în acest sens. Ar fi posibil ca aceste sicane să

urmărescă – așa după cum s-a zvonit – înălțarea dvs. din funcția de director, în deschiderea drumului pentru ceilalți "veneti" din teatre, în frunte cu Andrei Serban?

Sigur! Sunt în său sigur! Priviți în jurul dvs. Cîțu directori din "diapsora" mai există? Trei. Ceilalți au fost mărtărași. Deși erau oameni de valoare deosebită. O personalitate și-a exprimat în public opinia în acest sens; ea preconiza transformarea "veneticilor directori" în "veneti de onoare". În procesul de "demolare" al celor cu no mincaseră salam cu soia s-au angrenat (ciudat!) oameni de cele mai diverse opinii politice. Grupul de veleitari din Teatrul de Comedie a fost susținut, printre alții, de un vicepreședinte al Alianței Civice, de un consilier PAC și de presa Vadimului. Cine se află în spatele lor... nu știu. Nu sunt editor de romane politiste și nu mă pricep la scenarii oculite. Dar la psihologie... da! Sîi știu că invidia nu cunoaște granite ideologice. Că lipsa de caracter e mai

poate fi un model și pentru Opoziție?

Unele dintre ele, probabil că da. Altele, nu știu! Solidaritatea celor de la putere nu e, după părerea mea, chiar atât de solidă. Mischie și Văcăru se acuză de furt și minciună și nu sunt numai din același partid, ci și din aceeași urbe. E adevarat că dorința românilor de a fi șef e, aparent, mai vizibilă în unele segmente ale Opoziției și că nu de puține ori interesele personale sau de micro-grup trec înaintea celor de interes general.

Dacă am înțeles bine, vi s-a trimis pe cap Garda Financiară sub suspiciunea de deturare de fonduri publice. Nu s-a găsit nimic în neregulă. Speră că cineva să vă ceară scuze? Sau credeți că se așteaptă doar să vi se facă lehamite spre a părăsi scena românească?

Da, am avut cîstea unui dublu control. El era pornit de autoritățile de la Prefectură în cerere (ca să nu-i spunem instigarea) Inspectoratului Municipal pentru Cultură. Ce nereguli au descoperit aceste controale? Nici una! Nici în ceea ce privește valută forte, nici în privința sărmănuilui nostru leu valah, nici în alte privințe. Inspectoratul știa prea bine nu că am luat valută, ci că am dat!

(Pentru turneul de succes al Teatrului de Comedie la San Jose, turneu nesubvenționat cu nici un ban de autoritățile române, centrale sau locale.) Și, totuși, Inspectoratul speră... Le cer iertare că i-am dezamăgit, dar ce să fac... Ai sau n-ai stofă de hot? Și ăsta e un talent. Dacă-l aveam, aveam și eu, probabil, vîlă la munte sau la mare. Ori barem o garsonieră cu chirie în București...

Din păcate, nici Prefectura, nici Primăria, nici Inspectoratul, nici Ministerul nu au catadicat, pînă acum, să facă public acest "neinsemnat" și – pentru unii – jenant adevarat: că suntem cinstiți! Se tem, probabil, că dacă ar recunoaște să ar compromite Reminiscente ale moralei proletare!

Sunt unii, pe la toate nivelurile, care tare ar vrea să mă vadă plecat. Și fac tot ce le stă în putință ca să-mi iau cimpii. Nu-mi dau pace să lucrez – alții nu-mi dau nici bani – și pe urmă, tot ei, mă întrebă de ce nu lucrez. Ocup un loc pe care ei l-ar ocupa cu placere sau ar fi bun de folosit ca monedă de schimb. Le stau în drum, deși eu nu vreau asta. Eu n-am venit acasă pentru a fi șef, ci pentru că Teatrul de Comedie, teatrul românesc, e și al meu și nu l-am făcut de rușine nici aici, nici pe unde am umblat.

Cu un om de teatru despre politică

CONVORBIRE LUCIAN GIURCHESCU – ILIE SERBĂNESCU

răspindită decit "caracterul". Și că opțiunile politice nu sunt, întotdeauna, determinate de convingeri, ci și de faptul că într-un anumit loc există mai multe surse de reușită decit în altul, unde locul s-a ocupat... dea.

Sinteți unul dintre animatorii Alianței Civice în Occident. Aici, în România, v-am auzit spunând că ați fost surprins să aveți de întâmpinat sicane din partea unei primării aflată acum sub conducerea unor membri ai Opoziției. V-ați fi așteptat la un alt tratament din partea lor?

Ei nu pretind nimănui să mă apere... pentru că, întâmplător sau nu, afișăm aceleași opinii politice. Din păcate, unii dintre cei de la Primăria au uitat (sau poate n-au știut niciodată) că democrația e și sinceritate, că ea implică și responsabilitate, că un cuvînt dat e un cuvînt dat și că libertatea nu e egală cu birfra, calomnia, lucrătura. Mi-ar plăcea să cred că au fost induși în eroare deși, într-o perioadă de "trecere" ca aceea pe care o trăim azi, perioadă fără precedent în istoria noastră, se găsește încă multă neghîină în griu.

Considerați că dacă v-ați fi adresat unor factori influenți ai actualei Puteri și ați fi adoptat o poziție politică favorabilă acesteia sicanele ar fi incetat? Credeți că solidarizarea oarbă a membrilor Puterii

RODICA PALADE

Inchisoarea din Sighet a devenit muzeu

Între 21 și 23 mai a.c. a avut loc la Sighetul Marmației un colcoviu cu tema Închisoarea de la Sighet, memorial istorico-politic, organizat de oficialitățile locale în colaborare cu AFDP (a lipsit filiala din București care, prin vocea d-lui Tieu Dumitrescu, a refuzat participarea pe motiv că "întrunirea a fost confiscată de comuniști" – lucru pe care, la fața locului, nu l-a observat nimeni), Alianța Civică, Ministerul Culturii și Uniunea Scriitorilor din România. Au participat personalități politice, reprezentanți ai Ministerului

de Justiție, supraviețuitori ai Sighetului, scriitori, ziariști, locuitori ai orașului. Procuratura s-a scuzat că nu participă întrucât are oaspeți din Norvegia (!). Salutat de Consiliul European, acest Colcoviu a adoptat o moțiune prin care se cere transformarea închisorii în muzeu și crearea unui Centru Internațional de Studii asupra totalitarismului.

Apreciem inițiativa organizatorilor acestui colcoviu, și mai ales efortul (devenit eroic în condițiile sărăciei de azi) oficialităților locale care au făcut posibilă această acțiune.

Prin 1897, autoritățile austro-ungare au construit la Sighet (ca și în alte localități din Transilvania și Banat), îngă tribunal (pentru asigurarea unei funcționalități perfecte), o Închisoare. Aflată în centrul, pe strada Simion Bărnuțiu, această Închisoare a fost aleasă de comuniști pentru a extermina aici virfurile clasei politice românești. Din acest motiv, ea s-a mai numit și Închisoarea Ministrilor. Știm astăzi că datorită regimului atroce din această Închisoare aici se murea. Se pune însă întrebarea de ce comuniștii au ales o temniță din centrul unui oraș și de ce (dacă tot voiau să ucidă) nu i-au dus noaptea într-o pădure pe toți demnitarii condamnați ca să-i impună. S-a descoperit că, în Sighet, aflindu-se la granița cu URSS (acum Ucraina), veneau noaptea comisarii sovietici care instrumentau celebre anchete, în care nu voiau doar să curme viața elitei românești, ci și date (complete) privind planurile politice, legăturile cu Occidentul, liste de alți demnitari, liste privind averile... Totodată, aici, la Sighet, mai exista și "alternativa" ca deținuții să fie deportați "operativ" în Siberia. La acea vreme, locuitorii Sighetului nu aveau voie să circule pe trotuarul pușcăriei. La numai cîțiva metri de ei – și nu în adîncul pămîntului – se afla infernal. Multă vreme după 1964, cind s-a terminat cu politicii și cind dispăruseră patrulele înarmate, oamenii tot nu circulau pe acest trotuar.

În temniță amenajată ca expoziție în mai '93, din multimea prezență, un bă-

trin cu niște răsaduri în mînă spune pentru sine: "Oare noi, ăștia din Sighet, doar pentru pușcăria astăzilestemă să fim cunoscuți?".

Te uită la stradă, la trotuarul și la poarta închisorii: pe aici pășeau, venind și plecând spre casă, "funcționari" închisorii. De aici primeau ei leașa cu care cumpărau pline, hănuțe și bomboane pentru copii. Serviciul lor însemna organizarea morții acelor bărbăti care fuseseră fruntașii țării. Șefi de partide, miniștri, cărturari, episcopi greco-catolici.

În expoziție, pe scinduri negluite – copii ale actelor de deces. Pe toate scrie "fără buletin de identitate" și "fără ocupație". Este vorba, printre mulți alții, de C.D.C. Brătianu – președinte al PNL, Gh.I.I.C. Brătianu – savant, A. Lepădatu – președinte al Academiei Române și ministru, C. Tătăruș – guvernator al Băncii Naționale, Iuliu Maniu – președinte al PNT, de trei ori președinte al Consiliului de Miniștri, Constantin Argentoianu – președinte al Consiliului de Miniștri... La Securitate, chiar moartea cîte unui deținut era anunțată astfel: "La camera nr. ... s-a stins becul".

Rep.: Nu există, în mod sigur, nici un document despre cei ținuți la Sighet?

V. Ciolpan: Nicăun cuvînt scris. După toate regulile scrise și nescrise ale penitenciarelor, ar fi trebuit să fie trecuți într-un registru, să aibă o fișă. Mi s-a interzis să scriu, să țin o cît de mică evidență. (Din interviul luat de revista Tribuna lui Vasile Ciolpan, comandantul închisorii Sighet.)

În prima zi a Colcovului de la Sighet, a fost comentată retragerea tancurilor sovietice de pe teritoriul României, precizindu-se că prezenta lor devenise inutilă atât timp cât o armată de ocupație internă – Securitatea – funcționa mult mai prompt și mai eficient.

În interviul mai sus citat, Vasile Ciolpan, 3 clase primare, fost tăietor de lemn și selecționat de Securitate, vorbește despre cei aduși noaptea în dube la Sighet.

Rep.: Cum arătau cei 83 de oameni?

V. Ciolpan: Bătrâni, slabii, bolnavi, speriați... Niște umbre... Unul dintre ei, Brătianu – am avut trei în penitenciar –, a fost scos pe brațe din dubă și dus în celula lui. Era în comă. Așa ajunsese. Am întrebat ce s-a întâmplat. "Nimic. E bătrân", mi s-a spus. "Să ce să fac cu el?" – am insistat. "O să-l îngropi în secret, într-un loc ferit" – mi s-a spus. Era un bătrân frumos, cu barbă albă... A și murit în noaptea aceea.

Văd stăcărindu-se pe culoarele închisorii (acum expoziție) umbra subțire a preotului greco-catolic Eugen Popa, rectorul Institutului teologic din Cluj. Intră și ieșe din celule, pipăind ușile de fier. "Eu am făcut curățenie în celulă după moartea lui Brătianu. Pe ușă era scrijelită o cruce și cîteva rînduri privind o lucrare de istorie."

Mai văzusem închisoarea din Sighet anul trecut, în septembrie, în timpul campaniei electorale a CDR. Era "neamenajată". Cu geamuri sparte și moloz pe jos. "Rugasem" pe cineva să mă închidă la "neagra". Un om, opri acum în pragul acestui exponat, spune: "Toți cei care conduc astăzi țara astă ar trebui să stea măcar cinci minute înăuntru". Pe scarile de piatră, pe pasarele, grupuri de copii tropăie în fugă. Iau cu assalt celulele. Trîntesc ușile, izbesc cu adâzașii în pereți. Lî se cere să facă liniște: "Fii respectuos!". Dar eu mă bucur că ei "nu înțeleg". Am în minte vorbele lui Ciolpan:

Rep.: Era liniște în închisoare?

V. Ciolpan: Groaznică. Nu se auzea nimic. Ca în mormânt...

Nu se cunoaște exact locul în care au fost aruncate trupurile celor care au pierit la Sighet. Mărturii sunt contradictorii. Săpindu-se în mai multe locuri indicate de martori, nu s-a găsit nimic. Se spune că solul radioactiv al Sighetului macină tot. Nu însă și memoria noastră, în ciuda toxicității anilor de comunism.

Foto: Gavril Kovacs/Florin Stoiciu

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI CENZUREAZĂ PLECĂRILE ÎN STRĂINATATE

În numărul trecut al revistei "22" a fost publicat un articol ce exprimă împotriva adreselor Ministerului Învățământului nr. 29.633/4 mai 1993, semnată de dl. secretar de stat Romulus Pop, prin care se interzic plecările în străinătate ale cadrelor didactice fără aprobarea Ministerului Învățământului. Adresată inspectoratelor școlare județene și al Municipiului București, decizia a intrat în vigoare începând cu data de 1 mai 1993. Considerind acest act un abuz, o incîlcire a libertății individuale garantate constituțional, ne-am adresat d-lui ROMULUS POP pentru cîteva explicații.

În ce scop a luat Ministerul Învățământului această decizie?

În adresă se spune – "pentru buna desfășurare și organizare a procesului de învățămînt", la care s-au adăugat două precizări ulterioare: că adresa se referă numai la plecările în perioada de cursuri a anului școlar și că noi aprobăm plecarea numai dacă există vîza inspectoratelor școlare județene sau al Municipiului București, adică garantia că s-au luat măsurile necesare pentru ca procesul de învățămînt să nu fie perturbat. Deci pe noi nu ne interesează că o persoană pleacă, dacă s-au luat toate măsurile pentru suplinire. Am considerat acest lucru necesar pentru că au fost acte grave de indisciplină, plecarea unor persoane în străinătate la cursuri, invitații, afaceri personale, unele dintre ele avînd vîza ministerului, dar nu și pe cea a inspectoratului școlar și școlile au rămas vraîște. E vorba deci numai de actele de indisciplină ale cadrelor didactice, nu e nimic ideologizat. Eu doresc tuturor profesorilor din România să aibă bani suficienți ca să-și petreacă fiecare week-end și fiecare vacanță în Japonia, în SUA sau unde vor.

Absența cadrelor didactice de la cursuri, dacă e nemotivată, ar trebui să fie sancționată indiferent care este cauza ei – plecare în străinătate sau altceva –, iar dacă e motivată (concediu de odihnă, medical sau fără plată), atunci sancțiunile nu-și au rostul.

Bun, dar dacă el pleacă de la ore și nu pleacă din tară, eu nu trebuie să-i aprob pașaport de serviciu.

Adresa nu se referă la plecările în interes de serviciu, ci la orice fel de plecări din tară.

Da, e vorba de orice fel de plecări. Care deci pot fi oricind interzise, lăsînd cale liberă abuzurilor.

Nu îi vorba de abuzuri, abuzurile au fost jos, nu din partea noastră. Noi n-am interzis nimănui care a venit cu vîza inspectoratului școlar.

De ce e necesară aprobarea inspectoratului școlar?

Pentru că noi am avut probleme în legătură cu modul în care suntem selecționate cadrele didactice care pleacă la cursuri de specializare în străinătate. Inspectoratele școlare au ridicat problema următoare: persoane cu o calitate profesională indoioinică au plecat în repetate rînduri la aceste cursuri și, pentru că inspectoratul nu era de acord, a fost necesar să se introducă vîza lui.

Este totuși o mare diferență între a nu aproba participarea cuiva la un curs de specializare în străinătate și a cenzura orice plecare.

Se poate interpreta în fel și chip, dar cei care nu au vrut să interpreteze răuvoitor și au cerut avizul l-au primit cu toții. Sigur, putem discuta forma acestei adrese, consider că nu este într-adevăr cea mai bună, dar cel mai bine ar fi să începem să construim ceva. E ușor să stai pe margine și să critici pe toată lumea. Dacă vrei, putem reformula de comun acord, n-am nimic împotriva. Vă propun și varianta aceasta.

Cum controlătă dacă cineva a fost sau nu plecat în străinătate, atât timp cât el are pașaportul turistic în buzunar?

Dar nu are aprobarea mea dacă nu are vîza inspectoratului. Noi de astă am atras atenția să se prelucreze în toate școlile plecările în timpul anului școlar.

Nici Ministerul de Interne nu are dreptul să interzică plecările din tară, cu atât mai puțin Ministerul Învățământului. E firesc deci că oamenii au receptionat acest fapt ca pe un abuz, doavă și sesizarea presei.

Dacă tot despicați firul în patru, de ce nu vă întrebăti de unde a pornit acest protest și de ce numai unii sunt nemulțumiți, un singur județ din toate (n.n. – județul Covasna)?

Converbirea cu dl. Romulus Pop nu a reușit să lămurească principalele aspecte ale problemei în discuție: de ce absența de la cursuri = sancționată numai în eventualitatea plecării în străinătate și de ce absențele de acest tip de la serviciu sunt considerate a fi de competență Ministerului Învățământului și nu a directorilor de școli. Parcă Guvernul a respins cu indignare acuzațiile de centralism!

Interviu realizat de
OANA ARMEANU

Ordinul Medicilor sau Ordinul Ministerului Sănătății

Înființarea unui Ordin al Medicilor în România, aşa cum există în majoritatea țărilor europene, este un obiectiv urmărit încă din 1990 de Sindicatul Independent al Medicilor, actuala Cameră Federativă. În viziunea acestei organizații sindicale, Ordinul Medicilor trebuie să fie neguvernamental și structurat prin electionism în sens larg, de jos în sus, procesul încheindu-se prin alegerea membrilor Consiliului Național. De asemenea, Ordinul Medicilor trebuie înființat pe baza unui statut aprobat de Parlament, numai forul legislativ putând să-i delege unele competențe ale statului de drept. Aceste lucruri sunt prevăzute și în proiectul de regulamente elaborat de o comisie constituită pe baza ordinului nr. 1042/24.07.1991, emis de ministru de atunci al Sănătății, urmare a Protocolului încheiat în 18.07.1991 între Guvern și Federația Sindicatelor Independente ale Medicilor.

In noiembrie '92, în fața comisiei parlamentare de specialitate, candidatul – pe atunci – la postul de ministru al Sănătății declară și domnia sa că Ordinul Medicilor trebuie să fie o organizație neguvernamentală, bazată pe electionism de jos în sus și înființată ulterior aprobației statutului de Parlament.

In 22 martie 1993, grupul parlamentar PNTCD a depus la Biroul Permanent al Camerei Deputaților o propunere legislativă convergentă cu proiectul de regulamente amintit, înregistrată cu nr. 62. Conform uzanțelor, aceasta trebuia remisă Comisiei de sănătate pentru dezbatere și avizare. Lucru care nu s-a întâmplat. Deputatul tehnic-legislativ considerind inițiativa PNTCD drept inopportună. Un exemplu concludent de îngrădire a dreptului deputaților la inițiativă legislativă. Cu atât mai mult cu cît de la Ministerul Sănătății forul legislativ nu primește nici măcar un singur proiect de lege în domeniul medico-sanitar.

Un Ordin al Medicilor s-a înființat totuși. In 7 aprilie sunt convocați la București oamenii de încredere ai ministrului Iulian Mincu. Asezonată cu cîțiva naivi și cu cîțiva specialiști de renume, aflată însă la vîrstă a patra, sunt puși să voteze un statut care nici nu s-a distribuit în sală și nici n-a fost citit integral. Totul, sub privirile de moșă comună ale d-lui secretar de stat Al. Oproiu, secondat cu brio de Everacul psihiatru românesc, binecunoscutul doctor Gorgos – recompensat cu funcția de secretar general al "Ordinului". S-au împărțit cîteva diplome gata pregătite, pe care scria "membru fondator de onoare" și s-a plecat acasă cu sentimentul datoriei împlinite. Largul electionism elamat în toamnă de dl. Mincu se vădese din start conform "statutului" votat. Consiliul național este format din 81 de membri, din care 69 sunt numiți. Abia pe urmă se formează consiliile județene...

Bineînțeles, Ministerul Sănătății s-a declarat "neimplicat". Dar mina încusită a d-lui ministru a semnat imediat, pe 12 aprilie, ordinul nr. 392, privind metodologia de încadrare a personalului medical superior, în care se specifică obligativitatea obținerii acceptului Ordinului Medicilor, abia format, și nu în virtutea unei legi aprobate de Parlament. De fapt, la acea dată Ordinul respectiv nici nu exista din punct de vedere legal. Abia două zile mai tîrziu Judecătoria sectorului III București li acordă personalitate juridică, prin sesința nr. 19/PJ. Conform legilor 21/1924 și 31/1954 – în baza cărora s-a pronunțat sesința –, unul din actele dosarului cauzei este statutul asociației. După știința noastră, acest statut face flagrant art. 38 al. 1 și art. 49 al. 1 ale Constituției în vigoare, în care se preconizează că restrîngerea unor drepturi prevăzute în Constituție se poate face numai prin lege. Or, art. 6 din statutul (neaprobat de Parlament) al improvizației Ordin prevede obligația tuturor medicilor de a se înscrise în asociația amintită, ca o condiție pentru exercitarea meseriei. De altfel, Ministerul Sănătății a distribuit deja direcților sanitare formularul de înscrisere, stabilind și taxa: 2.000 lei pentru fiecare persoană. Înmulțind cu numărul medicilor din România, se ajunge la circa 80 milioane lei. Bani pe care Ordinul Medicilor, manevrat de Ministerul Sănătății, speră să-i stoarcă în disprețul absolut al legii. În Parlament, deputații opoziției, medici de profesie, au adresat întrebări pe această temă atât ministrului Sănătății, cit și ministrului Justiției. Până acum n-au primit nici un răspuns.

ALEXANDRU GANEA

Dl. Ion Iliescu este consecvent

Conferința de presă a președintelui Iliescu, organizată luni – deci la două zile după întîlnirea cu prefectii, la care dl. Iliescu și-a declarat sprijinul față de guvern în scandalul corupției – a avut tocmai scopul de a remedia, întrucâtva, poziția adoptată atunci. Astfel, dl. Iliescu a dat citire unei declarații referitoare la "fenomenul corupției", declarație în care, printre altele, dă cere Justiției "să-și spună cuvîntul asupra oricărora persoane care au fost dovedite că au fost implicate în acte de corupție sau de incitare la legalitate, indiferent de funcția pe care au ocupat-o sau o ocupă și indiferent de locul lor în hierarhia unor instituții". Mai puțin direct decit ne obișnuie, dl. Iliescu a dat lectii presei: "Prezentarea obiectivă a faptelor, verificarea informațiilor difuzate și corectitudinea interpretărilor sunt condiții pentru ca mijloacele de comunicare să contribuie efectiv la combaterea corupției, refuzând tentația și practicile de a folosi tribuna presei pentru a crea diversiuni, „perdele de fum“ care să impiedice cercetarea obiectivă... sau să transforme această campanie într-un instrument politic de acumulare de capital electoral. „Tactică intoxicații“ și diversiunile care au drept scop și consecință discreditarea și subminarea autorității instituțiilor statului, chemate să apere legalitatea – sunt deosebit de periculoase, avind efecte contrarie scopurilor proclamate, intereselor cetățenilor". În ceea ce-i privește, președintele a precizat că preferă să moară sărac, decit să se lasă "ademenit de bani și înavuțire". Despre gen. Florică, dl. Iliescu n-a spus prea multe, ci doar că i-a văzut o singură dată, cind "mi-a oferit o medie cu dl. Petre Roman", a tînuit el să adauge. Președintele Iliescu nu crede în posibilitatea ca Procuratura să fi blocat anumite dosare, la intervenția unor reprezentanți ai Puterii. "Nu văd cum cineva din funcții de putere și-ar permite așa ceva" – s-a exprimat, cu candoare, președintele. Întrebări ce poate spune despre implicarea d-lui Viorel Hrebenciuc (fostul său director de campanie electorală) în scandalul corupției, avind în vedere că, recent, dl. Iliescu a avut o întîlnire cu acesta la Cotroceni, președintele a răspuns:

"Omul nu a reținut nici un dosar. S-a cîteva diplome gata pregătite, pe care scria „membru fondator de onoare“ și s-a plecat acasă cu sentimentul datoriei împlinite. Largul electionism elamat în toamnă de dl. Mincu se vădese din start conform „statutului“ votat. Consiliul național este format din 81 de membri, din care 69 sunt numiți. Abia pe urmă se formează consiliile județene..."

COMUNICAT FSN

În legătură cu declarațiile d-lui președinte al României, Ion Iliescu, făcute în ultimele zile, prin care dă să a caracterizează opoziția parlamentară ca fiind dușmanoasă și destabilizatoare, biroul de presă al Frontului Salvării Naționale este împotriva să preciseze următoarele:

1. FSN își exprimă regretul și surprinderea față de declarațiile prezidențiale, pe care nu are puțină de a le considera decit neconstituționale, inexacte, instigatoare și nesincere.

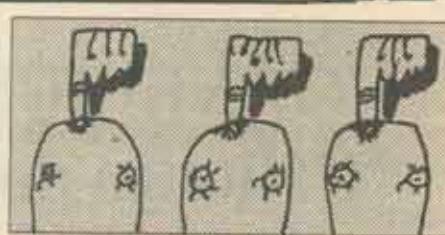
Într-un moment de mare cumpăna pentru țară, cind abuzurile administrației, corupția, stagnarea, restaurația, mizeria, dezbinarea amenință permanent viața oamenilor și a societății, dl. președinte al României care, potrivit Constituției, trebuie să fie un președinte al tuturor românilor, factor echidistant, de echilibru și moderare al structurilor sociale și de stat, nu găsește o altă poziție de adoptat decit aceea de apărător al unui guvern incapabil și al unei majorități parlamentare confuze și veleitare. Nu aceasta este misiunea constituțională a președintelui, prezența sa însăși la o ședință a organelor administrației de stat fiind contrară prevederilor Constituției.

făcut puțină speculație aici, cu o anumită tentă. Concret, dl. Hrebenciuc nu a dat decit niște telefoane, nu a făcut însă nici un fel de presiune", adăugind, totuși, prevăzător: "Asta e ce mi-a comunicat el. Dacă e vinovat, va răspunde". Cel mai iritat s-a arătat președintele de întrebările privind implicarea SRI în unele afaceri dubioase, dă-să apreciează că "se face prea mult scandal în jurul acestei instituții". In general...

In opinia președintelui Iliescu, vinovat de amînarea dezbatării privind acceptarea României în Consiliul European sunt "unii reprezentanți români care fac acolo lobby anti-românesc". El a exemplificat cu o declarație a unui "lider politic irresponsabil" apărut recent într-o publicație din Italia: "fosta poliție politică s-a reciclat în economie, monopolizând, practic, exportul". Dl. Iliescu s-a pronuntat și de această dată foarte clar în privința foștilor securiști și nomenklaturi: "Eu nu judec oamenii după trecutul lor, ci după comportamentul lor de acum. Convertirea e valabilă în toată lumea. Astă e o chestiune neimportantă". Ulterior, la provocarea unui ziarist, președintele a revenit la acest subiect, afirmando că nu toți cei care nu au fost membri de partid sunt cei mai buni. Si apoi, s-a întrebat dl. Iliescu, "de unde să aducem oameni curați, de pe lună?". Interesant a fost și faptul că, de mai multe ori în cadrul conferinței de presă, dă-să a tînuit să sublinieze ceea ce a numit "consecvența mea în gîndire și în practică", arătind, cu exemple, că așa cum gîndeau cu 15 ani în urmă gîndește și acum. Ceea ce stiam și noi... Evitind să acuze în vînă fel publicațile România Mare și Europa, dl. Iliescu s-a arătat mult mai îngrijorat de "glorificarea lui C.Z. Codreanu" și a apărăt dreptul d-lui Everac de a-și expune săptămînal, pe postul național TV, la o oră de vîrf, opinile. El a justificat această poziție prin faptul că "la toate publicațiile, redactorii-seni își exprimă opinile în editoriale nu săptămînal, ci zilnic".

In concluzie, am putea spune că cele aproape cinci luni de absență de la întîlnirile cu presa n-au adus nici o modificare în opiniile președintelui.

Raluca Stroe Brumariu

DECLARAȚIE

(citită luni 24 mai a.c.
în plenul Camerei Deputaților)

Cu ocazia întîlnirii de la Guvern a Primului-Ministru cu prefectii, simbătă 22 mai a.c., dl. Președinte al României, Ion Iliescu, a făcut afirmații inacceptabile legate de rolul prefectilor în teritoriu, de ancheta declansată de Procuratură în cazul dezvăluirilor fostului Comisar șef al Gărzii Financiare și de o pretinsă blocare de către opozitie a activității legislative.

Vorbind de rolul politic al prefectilor, Președintele încalcă art. 122 al Constituției și Legea 69 a Administrației Locale (art. 96-105).

Referindu-se la dezvăluirile cazușilor de corupție din ultima vreme și fără a aștepta rezultatele anchetei, Președintele declară că: "toată campania aceasta cu corupția se dorește a fi îndreptată spre Guvern și Putere".

Această atitudine este de natură să influențeze ancheta și să inhibe procesul de stabilire a responsabilităților.

Președintele se face vinovat încă o dată de încălcarea principiului separației puterilor în stat.

In fine, nu este pentru prima dată cind Președintele se situează pe poziții partizane, atacind opozitie, ceea ce contravine art. 80 din Constituție.

Partidul Alianței Civice își exprimă dezaprobația față de aceste practici nedemocratici ale Președintelui României.

Grupurile Parlamentare ale Partidului Alianței Civice

PRECIZARE

În numărul trecut al revistei noastre, pe pagina 6, a apărut o scurtă stire – Memoria Monitorului Oficial – care se referă la intervenția gen. Gheorghe Florică într-o ședință a Senatului din 17 februarie 1992. Această stire ne-a fornizat de postul de radio Europa Liberă, chiar la înceaderea ediției și, dintr-o regretabilă neglijență redacțională, s-a omis precizarea sursei. Ne cerem cuvenitul săcuse postului de radio Europa Liberă.

2. FSN respinge cu indignare acuzațiile potrivit căror opozitie s-ar face vinovată de blocarea activității guvernamentale. Guvernul, sprijinindu-se pe o majoritate parlamentară în care au fost acceptate, din nefericire, și partide extremiste, a avut posibilitatea să-și adopte programul pe care l-a vrut, bugetul pe care l-a vrut, legile pe care le-a vrut. Ca atare, el trebuie să răspundă pentru consecințele aplicării acestui program, acestui buget și acestor legi. Opoziția nu a avut decit să avertizeze, inclusiv apelind la procedura moțiunii de cenzură, asupra efectelor dezastroase pentru țară ale politicii guvernamentale. În asemenea condiții, a aruncă pe umerii opozitiei, deci și ai FSN, eșecurile și greșelile guvernării, reprezentă o atitudine nedemocratică. Încercarea de a reveni la o politică de guvernare propagandistică în care propaganda vrea să țină loc de realitate.

3. FSN este cu atât mai surprins în față atacurilor prezentiale cu cît el s-a situat de fiecare dată, alături de alte partide politice, pe poziția de a sprijini puținile legi ale reformei pe care Guvernul le-a sustinut în Parlament, mai energetic chiar decit majoritatea parlamentară și totodată a fost în fruntea acțiunilor internaționale vizând obtinerea clauzei naționale celei mai favorizate pentru România și integrarea țării noastre în Consiliul Europei și celelalte structuri europene.

4. FSN se așteaptă ca dl. președinte Ion Iliescu, sesizind criza gravă a actualiei guvernări, să procedeze nu la denigrarea opozitiei, ci la deschiderea căilor de dialog și înțelegere cu ea. Într-adevăr, opozită reprezintă în prezent alternativa viabilă pentru guvernare și instituția preșidențială nu poate ignora o asemenea realitate, fiind singura abilitate constituțională să faciliteze restructurarea majorității parlamentare și formarea unui nou guvern sustinut coerent pentru aplicarea unei adevărate politici de reformă.

Biroul de presă al FSN

CORNELIU COPOSU: "Calitatea de intelectual nu îndreptăștește înființarea unui partid"

Interviu realizat de ANDREI CORNEA

"Dl. Ilie Păunescu a fost cel mai competent om în materie de tradiție și practică electorală"

D-le Coposu, în campania electorală din această toamnă dl. Ilie Păunescu, reprezentant al partidului dvs., și directorul biroului Dreptatea, a condus campania prin mass-media. Ce părere aveți despre rolul d-alea? Știu, probabil, că i s-au adus destule critici.

Am luat cunoștință de criticile care i s-au adus în primul rînd din interiorul Convenției, preluate și amplificate de opinia publică. Dl. Ilie Păunescu a condus campania electorală nu în calitatea lui de director al Dreptății, ci în calitate de fruntaș al CDR, ales de biroul acestei alianțe ca fiind cel mai competent om în materie de tradiție și practică electorală. Este aberant să i se pună în circă d-lui Păunescu eșecul campaniei electorale. Dinăun a acuzat de la început lipsa de colaborare a celor care trebuiau să fie dea jutor. În afară de aceasta, pentru că să poată întreprinde o campanie electorală bună, trebuia să aibă mijloace: mijloace materiale, de transport, bani. N-a avut nici de unele, nici de altele. Conducerea CDR nu a sesizat la timp care sunt formulele care au vocația de a fi receptionate de opinia publică românească – aceasta cred că a fost greșeala de căpetenie. A crezut că este momentul să facă o propagandă electorală în manieră occidentală, prezentând un program, o ideologie, în loc să răspundă la niște cerințe mult mai prozaice ale electoratului român. Nu am sesizat nivelul la care se situa electoratul român. Spre deosebire de campania noastră, majoritatea guvernamentală, care a mers cu sloganuri demagogice, cu promisiuni exagerate, a tîntit în cel mai sensibil punct al opiniei publice, a avut norocul ca toate calomniile și dezinformarea practicată să fie receptionată.

D-le Coposu, FDSN a avut un discurs propagandistic ce tinea să pună un semn de egalitate între Convenție și PNȚCD. Acest discurs, care, posibil, a făcut destul de mult râu în rezultatul alegerilor, a fost incurajat de faptul că pe liste comune ale Convenției, PNȚCD avea o pondere foarte mare în raport cu celelalte partide. Cred că această strategie, cu justificările ei, a fost greșită, sau atât face același lucru dacă v-ați alătura în aceeași situație astăzi?

Cel mai important partid al Opoziției – PNȚCD

Nu se poate contesta că dintre toate formațiunile participante la CDR cea mai mare pondere politică, la mare distanță de celelalte, o avea PNȚCD.

Pe ce vă bazați această afirmație? Pe toate statisticile pe care le-am avut: număr de aderanți, de organizații și pe amplitudinea pe care a luat-o organizarea teritorială a tuturor formațiunilor. Să vă dau un singur exemplu ilustrativ: din cele aproximativ 13 000 de birouri electorale, delegații CDR trebuind să fie prezenti la toate circumscripțiile electorale pentru a supraveghea legalitatea desfășurării alegerilor, la 11 000 de circumscripții electorale PNȚCD a fost cel care a trimis delegați, pentru că celelalte partide împreună n-au putut încropa decit aproximativ 2 000 de delegați. În al doilea rînd, din cele aproximativ 3 000 de localități administrative, PNȚCD are organizații în 2 800; celelalte formațiuni participante la CDR aveau unele 10, altele 20, altele 100. De altfel, cred că în afară de oamenii complet neinformați despre situația politică din țară, nici un partid nu ar fi putut avea pretenția ca numărul mandatelor parlamentare – care trebuiau în mod logic repartizat în raport cu ponderea formațiunilor politice – să se ridice la nivelul PNȚCD. PNȚCD a prezentat pentru fiecare circumscripție electorală un număr de candidați, a acceptat însă ca toate formațiunile politice să fie reprezentate pe temeiul unei grile stabilite de comun acord. După stiința mea, nimeni n-a contestat dreptul PNȚCD de a avea prioritate în promovarea unor candidați pe liste electorale. PNȚCD nu a monopolizat

CDR și nici nu a avut dorința de a-și impune punctul de vedere. Toate hotărîrile în cadrul Biroului de Conducere și al Consiliului CDR s-au luate cu majoritatea de voturi după ascultarea opiniei tuturor participanților.

Întrebarea mea era dacă nu cumva această realitate pe care dvs. o afirmați – pondere mare, organizatoric vorbind, a PNȚCD în ansamblul Convenției ar fi dăunat la vot.

Dimpotrivă, eu cred că tocmai numărul de voturi pe care l-a recoltat CDR demonstrează popularitatea PNȚCD, ținând seama că din formațiunile componente ale CDR cele mai multe erau total necunoscute, în special în mediul rural. Opinia publică românească avea vagi cunoștințe despre existența PNȚCD, a unui partid liberal și atât tot. Celelalte partide erau complet necunoscute și nu aveau vocația de a polariza simpatizanii și de a recolta opțiuni populare. Cred deci că prezența în Convenție a PNȚCD nu numai că a fost benefică dar și a fost hotăritoare pentru numărul de voturi pe care l-a recoltat.

Cred că dacă atât fi candidat singuri, deci fără Convenție, la aceste alegeri, atât fi avut acum un număr egal, mai mare sau mai mic de deputați în parlament?

Cred că am fi avut un număr egal, pentru că ponderea partidului nostru, așa cum o raportăm noi la numărul organizațiilor, la numărul aderenților și la audiența de care ne bucurăm, ne-ar fi asigurat cam același număr de parlamentari obținut în cadrul Convenției Democratice.

Supraviețuirea holocaustului comunist își cere scuze pentru virsta lor înaintată"

Nu mi-e foarte la indemina să ridic această chestiune, totuși ea trebuie ridicată: cred că și virsta medie a candidaților PNȚCD a contribuit la înfringerea Convenției? Cu atât mai mult cu cît o parte din acești candidați, cei care se aflau în fruntea listelor, astăzi se află în parlament. Sintetizăm mulțumit de activitatea lor?

În ce privește activitatea parlamentară, de obicei se trag concluzii după date superficiale și mai cu seamă după felul cum este prezentată în presă și prin televiziune. Se stie că Televiziunea este manipulată. Nu cred că există o lipsă de activitate parlamentară a Opoziției. Dimpotrivă, dacă să se face o statistică asupra numărului intervențiilor și al interpellărilor în parlament, această falsă impresie care a pătruns în opinia publică să se corecteze în mod simțitor. Eu, care asist la pregătirea grupurilor parlamentare pentru intervenții în parlament, imi dau seama că impresia care se propagă în opinia publică este falsă. Virsta PNȚCD a fost un cal de bătaie preferat, în special al unei părți a presei, care n-a adus nici un serviciu Opoziției, dimpotrivă, n-a facut decit să promoveze sloganurile partidelor neocomuniste. Dacă atât avea curiozitatea să facă o statistică și să calculeze virsta medie a parlamentarilor, atât vedea că și de departe de adevăr această învinuire. Virsta medie a parlamentarilor PNȚCD nu este deloc departe de virsta medie a celorlalte formațiuni politice. Fără îndoială că partidul a fost relegalizat chiar în ziua revoluției de către supraviețuitorii holocaustului communist, care își cere scuze de la opinia publică pentru virsta lor înaintată, dar astă nu o pot repara. În orice caz, ceea ce se trece cu vederea este că din primele zile PNȚCD a bucurat de aflux, de o adezune masivă a generației tinere.

Dar unde sunteți acești tineri? Noi nu-i prea vedem în rândurile fruntașilor partidului...

Mă mir. Nu este vina noastră dacă există în presă o anumită miopia. Toate forurile de conducere au în rândurile lor oameni din generația tineră. Sigur că n-au fost eliminati bătrâni, cu care am pornit împreună la relegalizarea partidului, dar toate organizațiile cuprind un număr mare de tineri, pînă la cele mai înalte posturi de răspundere în partid. De pildă, sunt foarte mirat că nu este sesizată împrejurarea că, în conducerea centrală, din 17 persoane

care fac parte componentă, 8 sunt din generația tinere, între 25 și 35 de ani. O serie de șefi de organizație la noi sunt mult mai tineri decât colegii lor din alte formațiuni. De altfel, nu cred că virsta poate fi considerată o culpă care trebuie neapărat justificată.

"Avem ghinionul că ne lipsește generația intermedieră"

Nu-i vorba de o culpă, mă gîndeam doar că un partid, în momentul de față, trebuie să aibă o generație de schimb și în același timp o generație care să aibă dinamismul caracteristic virștel.

Conducerea noastră este tot timpul preocupată de pregătirea esalonului care va prelua conducerea partidului. Noi avem ghinionul că ne lipsește generația intermedieră. Nu ne plingem de prezența tineretului în partid. Cred că nu există un partid care să aibă, precum PNȚCD, organizații de tineret în toate județele țării, în toate municipiile și orașele și în toate localitățile. Ceea ce se trece sub tacere sau nu le convine oamenilor să sesizeze este că în toate centrele universitare – 17 la număr – avem Organizația Studenților Național Tărăniști și aproape în toate localitățile urbane avem Organizația Elevilor Național Tărăniști. Dacă analiștii politici ar încerca o comparație cu celelalte formațiuni existente, să vadă care dintre partidele politice mai au organizații de tineret, de studenți în centrele universitare și de elevi în toate centrele urbane, ar ajunge la concluzia că au acceptat o idee lansată de cercurile guvernamentale, îmbrățișată cu multă seninătate de o parte a presei – că PNȚCD este un partid de gerontocrață.

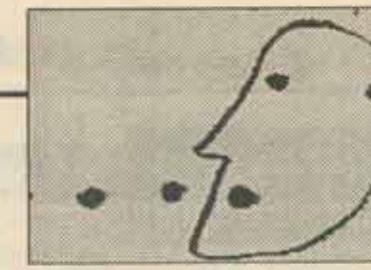
"Nu intotdeauna inteligența cuprinde și aptitudini politice"

O calitate, care mi se pare evidentă, a partidului dvs. este aceea că nu a avut disidențe notabile, spre deosebire de mai toate celelalte partide din societatea românească. Cum vă explicați această situație?

Datorită tradiției. Poate și datorită calității oamenilor. Să nu uită că partidele noi au fost constituite de oameni complet lipsiți de experiență care, indiferent de valoarea lor pe plan social, de elitarismul de care dădeau dovadă, totuși au fost din punct de vedere politic complet lipsiți de experiență. Noi aveam în spatele nostru o tradiție politică, nu intotdeauna inteligenta sau nivelul ridicat pe care te poți situa pe scară socială a unei țări cuprind întrinsec și aptitudini politice. Cred că suntem printre puținele formațiuni politice care avem un program cristalizat, o doctrină, o ideologie și o alternativă de guvernare. Nu e totușă să faci parte dintr-un partid care are un program politic definit și o doctrină proprie sau să faci parte dintr-o formă de circumstanță, care nu are alt lîntat decit un interes de moment sau de promovare a situației personale. Explicația acestor scizii, pe care le văd în aproape toate partidele care s-au constituit după revoluție, constă în lipsa factorului de coeziune – ideologia. Foarte multe partide își cauță abia acum identitatea: nu sint orientate spre dreapta, spre stînga, spre ideile socialiste, liberale, ecologiste. Această lipsă de orientare face să depindă coeziunea partidului, fie de interes pragmatice, fie de atașamentul față de un lider. Noi nu suntem un partid de lideri, suntem un partid de ideologe.

Există alternativă de guvernare?

Presupunând că președintele Iliescu să decida să renunțe la guvernul Văcăroiu și că s-ar pune problema unei coalize de un alt tip decit cea actuală, în ce fel partidul dvs. ar fi dispus să participe la guvernare? Cu cine ar face el alianțe, cu cine nu ar face? Atât face, bunăoară, o alianță guvernamentală cu FSN? În general, în ce măsură PNȚCD, dar și Convenția în ansamblu ei, au în momentul de față o alternativă de guvernare credibilă, inclu-

siv o serie de oameni pe care ar putea să-i propună pentru funcții ministeriale?

Convenția Democratică are o alternativă de guvernare pe care a pus-o în circulație în preajma alegerilor. Un departament de studii și documentare a pus la punct programul tranzitiv în vizionarea noastră, precum și obiective care ar trebui realizate pentru ieșirea din criză și pentru asigurarea drumului spre democrație. În preajma alegerilor, în cadrul Convenției, noi avem propriul nostru program de guvernare, de la care suntem dispuși să facem concesii pentru a ne pune de acord cu alte formațiuni din Convenție. În ce privește persoanele care ar fi indreptățite să gîzeze diversele sectoare ale vieții publice românești, eu cred că avem prea mulți candidați – chiar aici și dificultatea.

Întrebarea mea este de ce aceste persoane nu sunt prezentate ca atare opiniei publice, nu sunt impuse în față? În alte țări cu democrație stabile se știe, în general, cum cine va fi prim-ministrul, cum cine va fi ministru de Externe.

E bine că atât puș accentul pe "alte țări cu democrație stabilă" și cu tradiție democratică. La noi, neexistând această tradiție, e mult mai dificil. Este foarte ușor, dacă ai un partid de zece oameni, să-i promovezi pe toți miniștri la diverse departamente. Dacă ai însă 17 formațiuni, din care fiecare are zeci de oameni care se consideră competenți pentru a fi un departament sau altul, orice optiune pentru o persoană ar putea provoca de la început antagonismul celorlalte persoane care să simtă la fel de indreptățite. Formula

"guvernului-fantomă" este valabilă în țările cu o democrație stabilă, în care ierarhizarea s-a impus în mod normal. La noi, posibilitățile de ierarhizare a valorilor politici nu au existat.

Să dacă Opoziția ar fi chemat să participe la o coaliție mai largă, atât acceptă această sarcină a guvernării? Să cu cine atât fi dispus să facă alianță?

Este în funcție de condițiile în care să se realizeze această alianță guvernamentală. În ce mă privește, pot să spun că voi refuza categoric orice participare la un guvern de uniune națională care nu ar asigura, odată cu această participare, și pîrghile de putere indispensabile pentru a pune în aplicare un program. Maniera de care s-a constituit și guvernul Stolojan și încercarea de uniune națională cu prilejul constituierii guvernului Văcăroiu nu a oferit acele condiții absolut indispensabile pentru acceptarea unei colaborări guvernamentale.

Să spus atunci că Convenția a cerut prea mult, a cerut președinția ambelor Camere. Este adevărat?

Da, este adevărat.

Ar fi putut accepta FDSN o astfel de condiție?

Nu această condiție a dus la eșecul negocierilor. Ci, de fapt, neo-nomenclatura care a pus mină pe pîrghile puterii nu voia să le cedeze Opoziției. În aceste condiții, era inacceptabilă o colaborare la guvernare. Așa cum s-a dovedit cu ocazia guvernării Stolojan, la care au participat liberalii, a intrat într-o guvernare pentru ca miniștrii desemnați să beneficieze de o vilă, de o mașină și de un salariu, mi se pare a fi ridicol și lipsit de seriozitate. Atât vreme cit participantii la această guvernare nu au reușit să facă absolut nimic, nici măcar o numire, e foarte deosebit de ei posibilitatea de a-și impune un punct de vedere. Mă refer, de exemplu, la departamentul Justiție.

Se poate obiecta acestei strategii faptul că puțina disponibilitate a Opoziției în acel moment (în toamnă) de a participa la guvernare, chiar în condiții nu foarte avantajoase dar, oricum, mai avantajoase decât cele din vremea guvernului Stolojan, a dus la participarea la guvernare a partidelor extremiste – România Mare, PSM, PUNR – și la un proces de restaurare chiar în raport cu situația de dinainte. Nu credeți că un astfel de proces ar fi fost stopat?

Dimpotrivă, cred că este o mare eroare să se tragă o astfel de concluzie. Colaborarea puterii politice cu partidele extremiste nu a fost în funcție de obligația lor de a-și crea o majoritate parlamentară, intrucât CDR a anunțat de la început că va da votul de investitură guvernului și-i va da posibilitatea, fără nici un fel de obstacol, să guverneze, susținându-l în toate măsurile cu caracter democratic pe care le va lăsa. Deci minoritatea guvernamentală, reprezentată de 28% voturi câștigate în alegeri, nu a avut nevoie să recurgă la extremiști. Sigur că n-a avut încredere în sprijinul nostru – săint de acord – și nici nu l-ar fi obținut în ipoteza în care ar fi incercat să alunecă spre un regim de autoritate sau să permanenteze norme legislative cu caracter marxist-leninist. Intrucât ei n-au fost dispusi să-și asume obligația de a aduce legiuiri democratice, sigur că au trebuit să facă apel la niște parteneri pentru care chestiunea nu reprezenta nici o importanță. În ce privește o viitoare colaborare, sigur că nu excludem nici un fel de alianță, cu condiția sine qua non ca reprezentanții CDR sau ai partidelor participante la guvernare să aibă mină liberă,

scăldindu-se în apele socialismului. Sigur că dl. Manolescu a recepționat acest ecou și din alte părți, chiar din rîndul prietenilor lui apropiati. De aceeași părere era, după cîte stiu, și fostul nostru ambasador la Paris, dl. Alexandru Paleologu, și alte persoane apropiate. Eu am venit cu o informație de bunăvointă, căreia nu i-am dat publicitate. Publicitatea, din păcate, au făcut-o prietenii din PAC, care, nu știu de ce, au socotit la un moment dat că trebuie să intre în polemică cu mine. Pe mine chestiunea nu mă interesează. Mă interesează numai pentru prezervarea prestigiului unui prieten din CDR care, la ora aceea, era definit ca unul dintre candidații pentru alegerile prezidențiale.

Deci nu era vorba de o informație de la cabinetul lui Chirac?

Ba da. Această informație a venit din multe părți din Franța: a adus-o și dl. Paleologu, și dl. Dinu Zamfirescu, mi se pare că a adus-o și dl. Stelian Tanase. Nu am obiceiul să mă amestec în buchătăria altor partide și nici nu mă interesează persoana d-lui Berindei sau implicatiile pe care dinsul le are cu socialismul sau cu instituții, asociații sau fundații sociale.

S-ă întîmpălat, totuși, un eveniment curios: noi am primit acum cîteva zile, la revista "22", un fax care provenea de la PNCD – s-ar putea că dvs. să nu știți nimic despre el –, fax care fusese de fapt retransmis. Era un fax soțit din Franța, nesemnat, venea în numele unei asociații a românilor din Franța. În el se aduceau grave și minciinoase acuze la adresa d-lui Berindei. După știința noastră, sunt anumite indicații că această asociație nici n-ar exista. Știți ceva despre acest fax?

Nu știu, dar s-ar putea să fi fost receptionat la noi pentru dvs. și să vă fi fost transmis.

Faxul a fost retransmis de secretariatul dvs. la noi. Noi ne-am mirat foarte mult că retransmiteți asemenea informații.

Primim pe aparatele noastre o serie întreagă de faxuri care sunt destinate altor persoane și pe care le retrimitem. Dar, în general, nu știu de ce să-ă dat atâtă ampleare acestei probleme – amplioare și-a dat în cadrul PAC, probabil datorită disensiunilor din interiorul partidului. Singurul lucru care mă miră este de ce am fost implicat în această dispută în care eu am avut un simplu rol marginal, de bunăvoiță față de prietenul meu Manolescu.

Ați facut totuși o afirmație dură privind PAC, sau pe dl. Manolescu: acesta ar fi "în zgarda lui Mihnea Berindei", care l-ar trage în direcția socialismului.

A fost reproducerea informației pe care am primit-o. Dacă țineți bine minte, am precizat d-lui Manolescu ce se spune în Franța, eu nefiind acolo și neavind nici alte informații decât cele care mi s-au transmis dintr-un loc serios, altfel nu-mi permitem să i-e comunic mai departe. Nu știu cum se explică acestă implicare a mea într-un conflict intern al PAC. Datorită susținerii mele, PAC a intrat în Convenția Democrată, a beneficiat de o oarecare prioritate în candidaturile din toamnă; n-am manifestat decât prietenie și susținere pentru el. La un moment dat însă, unii din fruntași din cadrul PAC au început să mă atace fără motiv.

Constituția din '23 și drepturile minorităților

D-le Coposu, cum vă mai raportați astăzi la Constituția din '23? Vă întreb astăzi și fiindcă se știe că, atunci, PNȚ a fost împotriva acelei Constituții.

Motivul pentru care PNȚ a fost împotriva Constituției era tocmai acuzația că ea nu cuprinde toate garanțiile pentru libertatea individuală, pentru drepturile colective și pentru desfășurarea unei vieți democratice, după ce amendamentele partidului nostru, care erau mai progresiste, au fost respuse de guvernarea liberală. Dar, pînă în cele din urmă, Constituția s-a votat și partidul nostru a fost cel care a promovat-o în 1944, înlocuind constituțiile dictatoriale care interveniseră între timp. Tot ășa și după revoluție din decembrie '89: am insistat pentru repunerea în vigoare a Constituției din 1923. Nu spun că ea este ideală pentru zilele noastre, dar este mai bună decât toate constituțiile care i-au urmat, inclusiv mai bună, mai progresistă, mai democratică decât Constituția FDSN-istă, astăzi în vigoare. Sigur că ea trebuie amendată și adusă la zi, din cauza evoluției situației interne și internaționale.

D-le Coposu, cum vedete probleme naționale în România?

In ce privește atitudinea noastră în problema minoritară, noi suntem ferm pe poziția adoptată la 1 decembrie 1918 – Declarația de la Alba Iulia – integrată în programul partidului nostru și respectată cu sfîntenie.

Dacă nu mă înșel, în Declarația de la Alba Iulia se preciza și faptul că populația de altă origine etnică are dreptul și de a-și folosi limba proprie în administrație și în tribunale. Deci sunteți de acord cu acesta?

Sunt de acord și cred că este un punct de vedere foarte democratic. Nu cred că aceste drepturi ale minorității maghiare ar dăuna cu ceva drepturile populației majoritare. Sigur că populația minoritară nu poate să revindice privilegii, ci doar drepturi egale cu populația majoritară. Acesta este criteriu pe care am întemeiat colaborarea noastră cu UDMR. În ce privește manifestările excesive care au fost înregistrate și sesizate ca venite din partea unei diaspori maghiare nostalgice după trecut, după restaurarea coroanei Sfintului Stefan, sau revendicările absurdă ale unor elemente chiar din interiorul țării sau din Ungaria, care sunt în măsură să lezeze suveranitatea, independența și integritatea teritorială a statului nostru, sigur că le respingem cu indignare. Credem însă că toți cetățenii – indiferent de originea lor – trebuie să aibă dreptul de a se simți la ei acasă în propria lor patrie.

"Deocamdată nu am reușit să pătrundem la sate"

Aveți un "T" important în numele partidului – PNCD. Aș vrea să știu cum apreciați capacitatea de influență a partidului în mediul rural în momentul de față? Pînă acum ea a fost foarte slabă.

Partidul nostru a avut drept obiectiv principal promovarea țărănimii, care forma, la ora constituuirii partidului, populația majoritară – 80% din populația României. Ideea schimbării titlului partidului nostru a fost pusă în discuția Comitetului Central Executiv, care a respins-o. Un factor de căpătenie pentru Țara Românească este țărănimia și noi credem în continuare că agricultura ar trebui să fie sectorul de bază pentru restrucțuirea economiei românești. Accesul nostru în mediul rural a fost blocat. În primele alegeri ne-a fost imposibil să ajungem la sate. Am fost oprită în mod samavolnic, prin echipe și prin comandanți înarmate, să luăm contact cu comunele. În alegerile din 1992 contactul a fost posibil, dar cu mari dificultăți, noi nedispuind nici de mijloace de transport, nici de fonduri financiare pentru a contracara sloganurile minciinoase care s-au lansat în timpul campaniei electorale. Deocamdată realitatea este că nu am reușit să pătrundem la sate așa cum aveam în program și că lumea satelor încă este strânsă de ideologia noastră și dezinformată în ce privește obiectivele pe care le urmărim. Sperăm că este un impas trecător.

"Intelectualitatea română a adoptat un punct de vedere greșit"

Nu pareți prea mulțumit de performanța politică a intelectualilor după 1989. Care ar fi, după dvs., erorile intelectualității "angajate"?

Imediat după revoluție, intelectualitatea română din țară și din străinătate a adoptat un punct de vedere care, după părerea mea, era greșit: că existența vechilor partide politice s-a terminat, că a

venit epoca în care trebuie să fie validate mișcările civice. Cred că nu s-a ținut seama de imprejurarea că în lumea modernă, în special în țările democratice, sunt patru ideologii care conduc: ideologia socialistă, cea liberală, cea creștin-democrată și cea ecologistă. Nu înțeleg de ce intelectualitatea română a crezut că România trebuie să se abată de la această orientare generală a societății europene. În consecință, a început o campanie directă sau indirectă împotriva vechilor partide, care erau calificate drept partide gerontocratice, cu program depășit, rupte de realitate și care nu mai au capacitatea să se orienteze în noile imprejurări create de cei 45 de ani care ne despărțesc de viața democratică a României antebelică. Apoi, o parte dintre intelectuali, în loc să adere la o ideologie, au aderat la niște lideri și, ori de câte ori au socotit că prestigiu liderilor este sfidon, au reacționat de o manieră subiectivă, inadmisibilă pentru niște oameni care trebuie să vadă lucrurile de pe alte poziții decât cele strict sentimentale. Încercarea intelectualilor români de a se afirma la alegerile din 1990 s-a soldat cu un eșec – nici un candidat independent care a refuzat, la timpul acela, să se încadreze într-un partid politic existent nu a reușit să se impună în alegerile respective. Mai tîrziu, chiar oamenii care susțineau Alianța Civică, sau cel puțin o parte dintre ei, au socotit că este necesar să se transforme în partid politic. Prin urmare, campania împotriva partidelor politice a fost dezmințită de chiar oamenii care au purtat-o. Eu rămîn pe punctul de vedere că pluripartidismul și viitorul democratic al României este în funcție de dezvoltarea și de forța partidelor politice. Eu cred că deocamdată comandamentul de căpătenie impus Opoziției este solidarizarea în jurul unor obiective primordiale, pentru că, dacă noi vom realiza un stat de drept și un regim democratic în România, avem tot timpul să ne confruntăm din punct de vedere al programelor, al doctrinei, al alternativelor de guvernare – între cei care dispun de program și de ideologie, desigur. În orice caz, nu este momentul confruntărilor ideologice, este momentul eradicării cripto-comunismului.

Totuși, vedeați ceva rău în faptul că o bună parte dintre intelectuali au format propriul lor partid – Partidul Alianței Civice – și au fost, mulți dintre ei, retinenți în închisoare în partidele existente atunci în România?

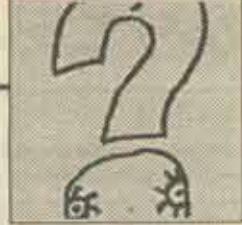
Nu văd nimic rău, dimpotrivă. Dar ceea ce observ este că a avea calitatea de intelectual nu îndreptățește înființarea unui partid. Partidele se înființează pe criteriu ideologic. Partidele nu se înființează prin decret și nu se desființează prin lege; le înființează cerințele opiniei publice. De aceea eu am aplaudat înființarea PAC, mărturie stau declaratiile pe care le-am făcut cu ocazia acestei constituiri, deși inițial mi-am spus punctul de vedere și mi-am exprimat opiniunea că Alianța Civică să-și păstreze caracterul ei civic. În momentul în care majoritatea a hotărît că este cazul să se transforme în partid politic, am fost de acord și am aplaudat măsura. Deci nu am avut nici un fel de retință împotriva PAC, doar recomandarea să-și cristalizeze o ideologie care să justifice existența lui.

Dar tot dvs. spuneați că, deocamdată, diferențele ideologice sunt mai puțin importante, astăzi vreme cit trebuie să continuă lupta împotriva vechilor structuri.

Acesta este și rostul străduințelor mele pentru înființarea Convenției Democratice. Pentru că, dacă opinia publică românească va tolera o alunecare spre un regim de autoritate, putem arunca la coș toate doctrinele.

Zilele trecute am văzut la televizor un interviu luat de Mihai Tatulici d-lui Ghilezan din Roma, un vechi colaborator al lui Iuliu Maniu. La un moment dat, d-sa a spus că dvs. i-ati fi recomandat după '89 că si mai bine să nu revină în țară. Puteti comenta?

Recomandarea exactă a fost că, deocamdată, la noi există o instabilitate și o confuzie care nu i-ar pări; că noi îl aşteptăm să vină în țară în momentul cind se va decide pentru aceasta, după ce se va stabili situația. Dar dinsul are o situație stabilă – locuiește la Roma, unde are casă proprie și unde beneficiază de o pensie meritată și ne stă la dispoziție sustinind interesele partidului nostru pe lingă guvernul italian. Datorită faptului că este unul din seniorii partidului, fiind unul dintre supraviețuitorii vechii generații de la 1944, a fost invitat să prezideze chiar Congresul partidului din 1991. Este seful filialei noastre de la Roma, din Italia.

PAVEL CÂMPEANU

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE - CIS ȘOCUL PREZENTULUI

● Conflictul

Retragerea subvențiilor de stat prevăzută pentru 1 mai a.c. nu a fost numai însoțită, ci și precedată de nașterea unui conflict social cu funcție oarecum profilactică. După marea convulsie din decembrie '89, acest conflict în curs de desfășurare poate fi socotit ca a treia convulsie de mare intensitate, după iunie '90 și septembrie '91. Principalele ei caracteristici nu se regăsesc decât parțial în primele două, de unde originalitatea ei. Astfel de caracteristici sunt:

Declanșatorul imediat, care nu este, ca la primele două, o tensiune politică, ci o măsură economică foarte larg acceptată în esență ei, dar contestată în formula pe care încearcă să-i imprime guvernului Văcăroiu.

Cauza ei nu mai este, ca în trecut, incapacitatea guvernului de a asigura ordinea publică în datele ei cele mai elementare: prevenirea violenței ilegale, ci incapacitatea altui guvern, controlat de aceleași forțe politice, de a evita convertirea reformei economice în conflict social.

Protagoniștii: protagonistul imediat al convulsiilor din 1990 și 1991 a fost un grup agresiv, organizat sub denumirea de sindicat, în scopul agresiunii, care fie la incitarea, fie cu consumămintul unor instituții de stat, a devenit purtătorul nepedepsit al violenței ilegale, prima oară împotriva populației și a doua oară împotriva altor instituții de stat. Protagoniștii direcți ai conflictului din 1993 sunt, de o parte, o instituție vitală a statului: guvernul, și de alta, una dintre instituțiile cardinale ale societății civile: sindicatele.

Natura conflictului, preponderent politică în primele două cazuri, este evident socială în cel din urmă, ceea ce reiese mai ales din:

a. izolarea flagrantă față de conflict, în care s-au găsit toate partidele politice și parlamentul;

b. participarea guvernului la conflict, în primul rînd nu ca instituție politică, ci ca proprietar al majorității unităților de producție industriale.

Forma de desfășurare: violență anarchică nesanctionată, ca dublă negare a legalității. În primele două împrejurări – negocieri guvern-sindicate, în cadrul trăsăturii de lege în ultima.

Modul de desfășurare a fost în 1990 și 1991 acela al unui șoc, și este în 1993 acela al unui proces în trei faze. Prima fază, consumată între începerea negocierilor și 1 mai, a avut drept conținut principal strădania sindicatelor de a preîntâmpina intrarea în vigoare a deciziei guvernamentale privind raportul prețuri-salarii după retragerea subvențiilor de stat. A doua fază, de intensitate și concentrare maxime, s-a desfășurat între 1 și 6 mai (data semnării protocolului), conținutul ei reprezentându-l strădania sindicatelor de a impiedica punerea în aplicare a celei de-a doua decizii guvernamentale. În această fază, negocierile trec de la prevalența mijloacelor de persuasiune, la cea a mijloacelor de presiune, materializată în declanșarea greivelor. A treia fază depinde sub toate aspectele de felul cum se vor configura noile raporturi prețuri-venituri și de măsura în care societatea va răspunde acestei configurații, printr-o reacție de adaptare sau prin una de respingere.

● Sondajul

Sondajele CIS s-au concentrat în această perioadă asupra ecoului pe care conflictul social în curs îl are în opinia publică. Fiecare sondaj investighează o fază a conflictului. Relatarea de față descrie reacții ale opiniei publice la unele momente semnificative ale pri-

mei faze. Sondajul pe care se bazează această relatare a fost efectuat în ultima săptămână a lunii aprilie a.c. pe un eșantion alcătuit din 1 131 persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani, domiciliante în 22 de orașe și 21 de comune din 28 de județe, cărora li se adaugă capitala. Coeficientul de eroare: ±2,9.

Tema centrală a sondajului a constituit-o atitudinea opiniei publice față de guvern și față de sindicate, în legătură cu unele aspecte semnificative ale negocierilor. Iată aspectele abordate:

Propunerile. Tratativele dintre guvern și principalele confederări sindicale constau de fapt în efortul fiecărei părți de a determina pe cealaltă să accepte soluțiile preconizate de ea. Se știe că cele două seturi de soluții se deosebeau în multe puncte. Sondajul a căutat să afle care dintre aceste seturi de soluții apărea mai îndreptățit în ochii opiniei publice. Răspunsurile în această întrebare s-au împărțit astfel (in %):

	Martie	Aprilie
Ale guvernului	17	22
Ale sindicatelor	30,5	39
Nu știu	34	37
Nu au răspuns	18,5	2

Din cifrelle de mai sus se degajă cîteva sugestii. În acest răstimp, ambele seturi de propuneră își sporește numărul de susținători. Acest spor este mai mare pentru sindicate: +8,5, decât pentru guvern: +5. Sprijinul pe care și-l atrag sindicatele este în ambele luni mai larg decât cel al guvernului. În acest interval, avansul sindicatelor asupra guvernului se consolidează.

O primă observație: de-a lungul acestor două luni, propunerile sindicatelor sunt în mod constant mai favorabil apreciate decât cele ale guvernului – un avantaj pe care desfășurarea tratativelor pare să îl amplifice.

Tacticile. Mișcările tactice evidente, întreprinse de cele două părți în această fază a negocierilor, au fost: decizia celor patru confederări de a se retrage de la negocieri și încercarea guvernului de a continua negocierile cu alte organizații sindicale.

Întrebățări care dintre cele două părți poartă răspunderea principală pentru retragerea de la tratativa a principalelor centrale sindicale, întrevătuți au răspuns (in %):

Guvernul: 34
Sindicale: 26
Nu știu: 40

Întreruperea negocierilor nu este imputată cel mai frecvent celor care au inițiat-o nemijlocit, ci guvernului, susținut de a fi provocat-o.

În legătură cu cea de a doua dintre mișcările tactice menționate, subiecții au fost întrebăți dacă încercarea guvernului de a negocia cu alte organizații sindicale li se pare mai curînd corectă sau mai curînd incorectă. Iată distribuția răspunsurilor (in %):

Mai curînd corectă: 26
Mai curînd incorectă: 47
Nu știu: 27

A doua observație: ambele manevre tactice au avut în opinia publică un ecou în mod precumpărător defavorabil guvernului. În poziția acestei nereușite, guvernul va reveni chiar în zilele fierbinți dintre 1 și 6 mai la încercarea de a negocia cu partenerul care îl convine.

Performanțe mediatiche. Un episod răsunător al acestei confruntări l-a constituit apariția succesivă pe micul ecran a celor patru lideri sindicali, în grup, și a primului-ministrului, separat, în seara următoare. Televiziunea nu a oferit celor două părți condiții echivalente. Ea l-a favorizat pe șeful executivului, îndeosebi prin ora de programare, prin

durata alocată, prin faptul că i-a rezervat ultimul cuvînt și prin atitudinea ostentativă partizană a redactorilor săi. Înterviu cu liderii sindicali a fost vizionat de către 40% dintre întrevătuți, cel cu primul-ministrul de către 50% – aproape toti cei care l-au urmărit pe primul l-au vizionat și pe al doilea. Aceștia au fost întrebăți căreia dintre cele două părți îi dău mai multă dreptate. Considerind această grupare ca pe un eșantion separat, răspunsurile s-au împărțit astfel (in %):

Liderilor sindicali: 46
Primului-ministru: 31
Nici uneia: 22

A treia observație: deși a beneficiat de condițiile avantajoase pe care i le-a asigurat TVR, primul-ministrul a pierdut în o diferență apreciabilă confruntarea sa cea mai publică cu reprezentanții sindicatelor.

Mitingurile. Pentru a exercita asupra guvernului presiuni permise de lege, confederăriile Alfa și Frâția au convocat pentru 12 aprilie un șir de mitinguri în diverse orașe, la care șoferii erau solicitați să participe cu autovehiculele pe care lucrează. După cum se știe, șeful guvernului a interzis aducerea la mitinguri a autocabioanelor proprietate de stat.

Sondajul a abordat acest episod din trei puncte de vedere:

1. Convocarea acestor mitinguri era îndreptățită sau nu? Iată răspunsurile (in %):

Era îndreptățită: 45
Nu era îndreptățită: 30,5
Nu știu: 23

2. Recomandarea făcută șoferilor de a-și aduce la mitinguri autovehiculele era îndreptățită sau nu? Răspunsurile (in %) au fost:

Era îndreptățită: 19
Nu era îndreptățită: 59,5
Nu știu: 15

3. Interdicția pronunțată de primul-ministru de a se aduce la mitinguri autovehiculele proprietate de stat era îndreptățită sau nu? Iată răspunsurile (in %):

Era îndreptățită: 56
Nu era îndreptățită: 26
Nu știu: 17

A patra observație: proporția celor care aprobau convocarea mitingurilor era sensibil mai mare decât a celor care o dezaproba. Dintre toate inițiativele luate de sindicate în cursul acestei faze și urmările de sondaj, aceea de a aduce la mitinguri autovehiculele proprietate de stat, cu perspectiva blocării unor drumuri publice, a fost cel mai viguros contestat de opinia publică. Aceasta a fost totodată și singurul episod și tratativelor, în legătură cu care opinia publică l-a susținut categoric pe șeful guvernului împotriva sindicatelor.

Grevele de avertismenț au început să fie invocate la puțin timp după demararea tratativelor. Tema a putut fi deci introdusă atât în sondajul din martie, cât și în cel din aprilie. Consultații asupra oportunității grevelor de avertismenț, întrevătuți celor două sondaje au răspuns astfel (in %):

	Martie	Aprilie
Este mai bine să aibă loc	20	34
Este mai bine să nu aibă loc	62	49
Nu știu	18	16

În ambele luni, ideea recurgeri la grevă are mai mulți oponenți decât adepti. Așa cum se poate observa încă din 1990, atitudinea circumscrisă față de greve reprezintă o constantă a opiniei noastre publice. Tratativele premergătoare lui 1 mai 1993 nu au în-

turat această circumstansă, dar au temperat-o substanțial: în martie, scorul defavorabil grevei era de 62-20=42, iar în aprilie de numai 49-34=15. În circumstanțele date, timpul pare să lucreze în favoarea grevei.

A cincea observație: nici în această fază de maturizare a conflictului social, ideea grevei nu stîrnește un val de entuziasmul popular. Atractia ei sporește totuși considerabil, dar nu suficient pentru a răsturna tendința de respingere, caracteristică opiniei noastre publice.

Intervenția președintelui. Președintia, în mod oficial și, după unele zile, președintele în mod neoficial, au făcut în acea perioadă declarații care susțineau fără echivoc guvernul și criticau sindicatelor. Era un moment plin de semnificații pentru reverberațiile politice ale conflictului social. Pe de o parte, Puterea se întorce împotriva muncitorilor industriale și cărei reprezentanți se pretind. Pe de altă, șeful statului își părăsește atributul constituțional de arbitru, angajându-se deschis ca parte în conflictul social.

Întrebățări cum privesc aceste intervenții prezidențiale, subiecții au răspuns astfel (in %):

Bine venite: 30
Rău venite: 40
Nu știu: 30

Angajarea în acest mod a instituției prezidențiale în conflictul social nu sporește nici popularitatea președintelui, nici sprijinul pe care și-l atrage guvernul. Cei care susțin această intervenție a președintelui sunt mult mai puțini decât cei care îl au dat votul în toamna lui 1992.

A șasea observație: în confruntarea inopportună dintre instituția supremă a statului: președintia, și una dintre principalele instituții ale societății civile: sindicatelor, opinia publică nu dă cîștig de cauză celei dintâi.

● Cine se teme de reforma economică?

În ultimă instantă, generatorul acestui conflict social este reforma economică. Această substanță implicită a conflictului a căpătat, pe parcursul desfășurării lui, o formă explicită: guvernul acuză sindicatelor că se opun reformei economice, acuzătoare pe care partidele din opozitie o aduc concomitent guvernului. Sondajul le-a cerut întrevătușilor să indice care dintre părți este după părerea lor pentru reforma economică și care contra, precizind totodată poziția lor personală în această privință. Iată răspunsurile (in %):

	Pentru	Contra	Nu știu
Guvernul	56	19	21
Sindicale	42	22	30
Opoziția	40	26	29
Persoana	68	9	19
intrevătușă			

În ochii opiniei publice, propriul său atașament față de reforma economiei îl depășește pe cel al tuturor instituțiilor incluse în sondaj. Aceeași atașament este atribuit într-un grad mult mai ridicat guvernului decât sindicatelor și decât opozitiei.

A șaptea observație: la sfîrșitul acestei faze, opinia publică vede în guvern agentul cel mai credibil al reformei economice. Potrivit cifrelor, asupra acestui punct capital ea se simte într-o măsură sensibil mai mare în congruență cu guvernul decât cu sindicatelor sau cu opozitia.

Recapitulând observațiile anterioare se poate face, pe marginea lor, o observație de sinteză: prima fază a conflictului a fost receptată de opinia publică într-un mod care nu îngăduie delimitarea clară între o prezentivă parte cîștigătoare și una pierzătoare.

Rămîne de văzut ce informații noi va aduce sondajul în curs de desfășurare asupra celei de a doua faze: 1 mai și după.

CHESTIONAR „22”

REZULTATELE CHESTIONARULUI

GABRIELA ADAMEȘTEANU

• Primul chestionar referitor la opțiunile cititorilor lui "22" s-a făcut la începutul lui 1991. La acea dată, tirajul revistei noastre era mult mai mare, prețurile poștei mult mai mici, cititorii mult mai interesanți de presă. Nu-i de mirare că scrisorile primite la redacție au fost mult mai multe. Atât de multe, încât unele dintre ele nici nu au mai fost deschise: de curind am descoperit un sertar plin cu scrisori nedescăciute, în care cititorii din '91 ne scriau ce așteptă de la "22". Ne-am uitat la ele cu nostalgie și remușcări: greu de spus că din cei ce ne-au scris atunci mai cumpără azi "22". Pentru că persoana care a inițiat și realizat acest sondaj nu mai lucrează în redacție, n-am putut nici măcar pentru noi să ne lămurim dacă scrisorile au rămas nedescăciute pentru că ele sosișă după data cind s-a dat răspunsul la chestionar, sau dacă au fost ignoreate, considerindu-se că oricum existau destule.

• "Chestionarul" adresat cititorilor în '92 a fost în schimb lucrat cu mare atenție fără să fie omisă nici o scrisoare: în afară de ceea ce s-a publicat, redacția avea multe liste cu procente, cifre, numere – clasificate în fel și chip. Deși, raportat la tirajul revistei,

el reprezenta doar un număr relativ mic de cititori, și desigur nu se poate afirma că este vorba de un eșantion reprezentativ (pentru că nu toate categoriile de cititori au răgazul și indemnul interior de a ne scrie), cel ce va compara rezultatele de azi cu cele de acum un an va putea să-și dea seama că există o constantă în așteptările cititorului de "22". Tirajul revistei "22" este cam același la nr. 20, din 28 mai 1993 (cind oferim rezultatele acestui chestionar) cu cel de la nr. 9 (12 martie 1992) cind am publicat chestionarul anterior, dar numărul scrisorilor primite la redacție anul acesta, în 1993, a fost sensibil mai mare. În privința generaților, cel mai des ne-au scris tinerii și oamenii mai în vîrstă, în privința profesiunilor, cele mai multe scrisori au venit de la cei din invățămînt. (Fapt explicabil, dat fiind că avem abonamente cu reducere pentru aceste categorii de cititori.) Au fost luate în calcul toate scrisorile ajunse pînă la data de 20 mai (și, așa cum ați văzut și veți mai putea vedea), o parte dintre cele

mai interesante le-am publicat la rubrica "Scrisori". Pe această cale, mulțumim celor ce ne-au scris nu numai pentru efortul depus (și cheltuielile respective), ci și pentru seriozitatea și interesul cu care au făcut-o.

• Deschiderea scrisorilor este un moment pe care-l așteptăm, așa cum mulți dintre cititori așteapă (sperăm) revista noastră. Cum în orice rîu există, după cum se stie, și un bine, e drept să recunoaștem că, dacă primim mult mai puține scrisori acum, în schimb densitatea ideatică a crescut, și foarte des citindu-le ne simțim parteneri egali de dialog. S-a produs, evident, o selecție a cititorilor. Cât despre scrisorile de amenințare, foarte frecvente în '90, ele păreau chiar să fi dispărut în 1992-1993: în această privință însă adeptii ai lui Marian Munteanu ne-au dat dovezi de curind că sunt pregătiți să ia pe urmele celor care în '90 ne trimiteau "în mină" sau la execuție. O moștră a acestui tip de gîndire o oferim chiar în acest număr, conținând pe inteligență citi-

torilor noștri care vor să discearnă singuri de partea cui este dreptatea.

• Am spus că preferințele cititorului din '92 se intîlnesc cu cele ale cititorului din '93, mai ales în privința interesului pentru Est (țările foste socialiste), a problemelor legate de educație, invățămînt, a recuperării istoriei etc. (Cei ce vor să facă această comparație singuri să revadă chestionarul publicat în nr. 9 din 1992.) Am făcut noi ceea ce așteptau de la noi cititorii? Trebuie să recunoaștem că nu întotdeauna. E drept că am lucrat cu o redacție foarte mică, și drept că dificultățile de supraviețuire a unei publicații cu adevărat independente sunt foarte mari, dar stim că după ce v-am citit și analizat cu mare seriozitate scrisorile, lucrul pe care-l mai avem de făcut este să răspundem – cu texte – așteptărilor.

• Cât privește inovațiile introduse în structura revistei, desigur majoritatea cititorilor care ne-au răspuns s-au pronunțat pentru ca revista să nu se schimbe, numărul celor ce au acceptat sau au sugerat rubrici noi este în creștere. Mersul timpului este prea accelerat pentru ca (într-un procent sau altul, în rîu sau în bine) schimbarea să nu fi acționată asupra fiecărui dintre noi. În linii mari însă, și revista "22" și cititorul său au rămas aceiași.

În privința structurii actuale a revistei noastre, opțiunile cititorilor sunt următoarele:

Pe primul loc este citit interviul săptămânii (81,5%), urmat de editorial (75,4%), cronică politică (70,1%), mese rotunde la GDS (67,5%), cronică de carte (58,7%), eseul filozofic (53,5%), accente (52,6%), pagina externă (51,7%), film (45,6%), cronică teatru (44,7%), document istoric (43,8%), eseul cultural (42,1%), expoziții (42,1%), viața literară și artistică (41,2%), reportaje (35%), scrisori (28,9%). Actualitatea culturală, văzută în bloc, a obținut tot 28,9% din opțiuni. Cifra de sondaje nu este concluzivă pentru interesul manifestat de cititori față de această rubrică, întrucât a fost introdusă în chestionar mult mai tîrziu.

În privința structurii viitoare, 20,1% dintre cititori se opun categoric introducerii de noi rubrici, temindu-se că, în acest mod, revista "22" s-ar putea transforma într-un magazin. 72% dintre cititori au acceptat una sau alta dintre rubricile propuse: yoga (25,2%), sexologie (15,1%), sfatul medicului sau o rubrică medicală (12,6%), sport (10,9%). Astrologia (chiar că mai științifică făcută, cum am sugerat noi) cu 8,4%, se află pe ultimul loc.

Propunerile cititorilor privesc următoarele domenii:

– educație-morală

– noțiuni de bază în domeniul economic, juridic, politic (ABC politic, dicționar de management juridic)

– rubrici pentru anume grupe de vîrstă (tineret și vîrstă a treia), sau sociale (pensionari, țărani)

– artă, cultură (actor și regizor, știri culturale, directii, curente, stiluri, vitrina literară, cartea politică, top de carte, vernisaje, concerte)

– limba română (greseli de limbă)

– atlas geografic

– invățămînt

– săptămîna pe scurt (evenimentele săptămânii)

– istorie (istorie comunismului, documentar istoric-politic, rolul bisericii greco-catolice în Transilvania, francmasoneria)

– sisteme socio-economice occidentale

– sisteme de asigurări sociale

– istoria religiilor, biserică față în față cu politica.

Cititorii noștri au arătat un interes special față de eltele din țară și străinătate, din trecut și prezent, cerind să existe o rubrică de "profile" (oameni și doctrine economice în sec. XX, femei celebre, gînditori români între 1918-1940 etc.)

– viață cotidiană

– orașele din provincie

– România văzută din afară

S-au mai propus rubrici de rebus, bridge, șah, moda, istoria rock-ului.

În privința celei mai serute rubrici, cea a interviului săptămânii, cititorii ne-au sugerat să intervievează personalități foarte diverse, aparținând fie lumii politice, fie lumii culturale. Din acest motiv, ordinea (și chiar procentele) opțiunilor nu sunt totdeauna semnificative și în nici un caz comparabile. Cititorii își vor da seama singuri care au putut să răsună determinante: Octavian Paler (15,1%), Corneliu Coposu (13,4%), Emil Constantinescu (13,4%), Nicolae Manolescu (12,6%), Regele Mihai (11,7%), Monica Lovinescu (10,1%), Gabriel Liiceanu (9,2%), Doina Cornea (9,2%), Paul Goma (8,4%), Mircea Daneliuc (7,5%), Vladimir Tismăneanu (7,5%), Lucian Pintilie (6,7%), Dorin Tudoran (5,9%), Eugen Ionescu (5%), Ion Iliescu (5%), Părintele Galeriu (5%), Emil Cioran (4,2%), Ileana Mălăncioiu (4,2%), Dinu C. Giurescu (4,2%), St. Augustin Doinaș (4,2%), Dan Grigore (4,2%), Dinu Patriciu (4,2%), Andrei Pleșu (3,3%), Mihnea Berindei (3,3%), Petre Roman (3,3%), Andrei Șerban (3,3%), Thomas Kleiningher (3,3%), Mircea Dinescu (3,3%), Dan Petrescu (3,3%), Virgil Ierunca (3,3%), N.C. Munteanu (3,3%). Au mai fost propuși între alții László Tökés, Iosif Sava, Alexandru Paleologu.

În privința autorilor pe care obișnuiesc să-i urmărească, unii cititori și-au exprimat preferințele și la celelalte întrebări ale chestionarului – fie la "interviu săptămânii" (autorii revistei "22"

fiind în majoritatea lor personalități cunoscute), fie la "autori întâlniți rar în revista -22-". Cazurile cele mai evidente rămîn Monica Lovinescu, Gabriel Liiceanu (pe care, la fel ca și în anii anteriori, cititorii noștri i-ar dori prezenta în fiecare număr). De regulă însă, "autori preferați" au fost căutați printre cei ce semnează mai des în revistă. Și, întrucât membrii redacției "22" semnează cel mai des, nu-i de mirare că ei se află în topul preferințelor cititorului. N-ar fi probabil drept să impingem prea departe modestia, spunând că este unicul motiv. De altfel, o parte dintre autori respectivi nu mai lucrează la "22", așa că publică mai rar sau deloc (Gabriel Andreeșu, Ileana Mălăncioiu, Dan Pavel, Andreea Pora) sau au plecat și au revenit (Horățiu Pepine). Dar, așa cum se poate vedea, ei au rămas în memoria cititorilor. Întrucât scrisorile luate în discuție s-au întins pe o durată de timp destul de lungă, "startul" concurenților de la acest număr nici măcar n-a fost luat la aceeași dată. De pildă, Ilie Șerbănescu a venit la revista "22" la un interval destul de mare de timp, după ce chestionarul nostru fusese anunțat, cind o parte dintre cititorii noștri răspunseseră deja.

Probabil nu la toți cititorii ordinea în care au fost enumerate autoriile le-a exprimat cu exactitate preferințele. Unii ne-au și spus-o, rugind să fie scuzați dacă au uitat pe cineva. Destul de multe scrisori au un ton afectuos ("Vă iubim pe toți", ne-au scris cei care, probabil, nu au vrut să facă ierarhizări pentru a nu nedreptăți pe unul sau pe altul dintre noi, așa cum părinții înseamnă să nu și exprime preferință pentru unul sau altul dintre copii). Am acordat primelor trei locuri un număr sporit de puncte (I – 4 puncte; II – 3 puncte; III – 2 puncte, pentru restul enumerărilor din punct). Rezultatele sunt cele care urmează: 1. Andrei Cornea (193), 2. Gabriela Adameșteanu (172), 3. Gabriel Andreeșu (89), 4. Andreea Pora (72), 5. Gabriel Liiceanu (63), 6. Horățiu Pepine (51), 7. Andrei Pippidi (50), 8. Ilie Șerbănescu (50), 9. Ileana Mălăncioiu (47), 10. Rodica Palade (34). Printre cei menționați se mai află: Monica Lovinescu, N.C. Munteanu, Tia Șerbănescu, Nicolae Manolescu, Dan Pavel, Pavel Cămpăeanu, Alina Mungiu, Aurelian Crăciun, Sorin Vieru, Oana Armeanu.

Cititorii au menționat o serie de autori pe care li întâlnesc rar sau deloc: Gabriel Liiceanu, Octavian Paler, Monica Lovinescu, Tia Șerbănescu, Alina Mungiu, Andrei Pleșu, Nicolae Manolescu, Vladimir Tismăneanu, Dorin Tudoran, Ileana Mălăncioiu, Paul Goma, Emil Cioran, Dan Petrescu, Andrei Pippidi, Virgil Ierunca.

● slăbiciunea guvernelor occidentale
● dificultățile tranzitiei în țările ex-comuniste ● păstrarea reformei într-un "coridor cîștișător" ● tranzitie n-o să aducă paradisele ● a avea un guvern care să dorească în mod autentic transformarea ● cinstea și probitatea bunurilor publice ● cîtă anormalitate și încarcătură emoțională există în lumea noastră ● exodusul esticilor spre Vest inseamnă căutarea unui mediu cert ●

De multă vreme guvernele occidentale nu au fost atât de slabă cum săn acum. Slăbiciunea guvernelor se remarcă întotdeauna atunci cind economiile nu evoluază bine. Iar această evoluție se datorează nu numai erorilor de politică economică, ci și mediului internațional. Mediul internațional actual este nefavorabil nu numai tranzitilor din țările ex-comuniste. În acest sens, se poate constata lipsa de coordonare în Grupul celor 7, care, fiind cei mai bogăți, sunt și cei mai tari în spațiul mondial.

Slăbiciunea guvernelor occidentale complice mult procesul de asistență pentru țările ex-comuniste, pentru că guvernele fragile sunt mult mai sensitive la mișcarea de preferință a electoratului, iar în momente de criză, de cădere economică relativă, acesta devine extrem de introvertit pe planul opțiunilor.

Reforma este costisitoare și sigur că se pună problema sprijinului popular. E grozav să vorbim despre inițiativă, despre energia latentă care zăcea în indivizi și care, odată cu eliberarea de cătușă, explodează, iar poporul energizat face posibilă o creștere masivă a performanțelor. Sună frumos teoretic, numai că, în realitate, este mult mai greu; această energie trebuie combinată cu ceea ce se cheamă "factorii de producție", care, împreună cu factorul de producție om, conduc la realizarea unui produs sau a unui serviciu. Nouă însă ne lipesc factorii de producție complementari. Poate că mulți oameni au idei excelente, dar au nevoie de capital, pe care nu-l pot obține. Și chiar atunci cind se obține capitalul, omul se confruntă, dacă e în sectorul privat, cu un sector public foarte puternic, monopolist, cu o rețea de interese care strivează. Este foarte greu să-ți găsești o nișă în să supraviețuiști, și de aceea foarte mulți privați mor rapid. Statul ar trebui să aibă o politică fermă de sprijinire a privatelor, nu să se bizeze numai pe inițiativa și pe ideile grozave ale oamenilor. În România, baza socială a unei economii de piață este extrem de fizără.

Oboseala socială poate conduce la căderea guvernelor (este o explicație pentru succesiunea rapidă a guvernelor în Polonia). Esențială va fi însă păstrarea cursului reformelor într-un coridor – i-aș spune "coridor cîștișător". La noi, opozitia a criticat vehement guvernarea Roman, care a făcut multe greșeli, dar nu se poate contesta că aceea echipă a destrelit, a făcut marea spărțură. Multă lume a criticat guvernarea Stolojan, în poftida meritelor sale. Guvernarea actuală de asemenea este criticată, și pe bună dreptate, pentru că are mai puțină coeziune și claritate pe plan conceptual real (nu așa) decât au avut precedentele guverne. Într-un fel, marea șansă a tranzitiei o reprezintă existența multor procese care sunt dincolo de capacitatea de control a guvernului, a celor de sus. În cazul Rusiei, de pildă, se și spune că la 40 de verste de Moscova, Moscova nu mai conținează, autoritățile locale fac legea. Într-un fel este bine, pentru că înseamnă că oamenii construiesc, că tranzită se face "de la firul ierbii"; pe de altă parte, sunt și mari dezavantaje, pentru că, precum în exemplul cu micul întreprinzător care poate fi strivit de sectorul public, tot așa se întâmplă în toate sferele de activitate. Este nevoie de vizuire și de mecanisme care să armonizeze interesul individual și de grup.

S-a crezut că prin prăbușirea comunismului vom beneficia de un ajutor mai mult decât substanțial din partea Occidentului, conflictele dintre noi vor dispărea, că toți vom fi acum frați în marea familie a democrației. O mare iluzie. Aparentă lipsă de conflictualitate în cadrul Tratatului de la Varsavia era rodul unui corset impus de preeminență și puterea Moscovei, la care se adăuga logica funcționării sistemului de comandă (comunist). În momentul de față, conflicte seculare au ieșit la iveală.

Relația dintre țările ex-comuniste și țările occidentale se poate vedea în mare discrepanță dintre retorica de la Bruxelles și realitatea raporturilor comerciale.

Fermierii francezi, de exemplu, reprezintă niște lobby-uri puternice; aceste grupuri de interese modeleză răspunsul real al interlocutorului occidental în negocierile pe care le avem. Politic, sigur că se poate ajunge la declarări frumoase de sprijin, dar, în realitate, lucrurile sunt mult mai dificile și se recurge la tot felul de subterfugii. Ca să nu mai vorbim de un nationalism în creștere în materie de politică economică. Germania a dat un exemplu elovent de modul cum o țară aflată în dificultate nu-și coordonează politică economică cu vecinii. Germania, în ciuda a ceea ce prevedea Tratatul de la Maastricht (a integrării monetare și a coordonării politicii fiscale), datorită marilor dificultăților economice, "a aruncat în cămară" restricțiile pe care și le impunea în mod voluntar în ceea ce privește libertatea de formulare a proprii politici economice și a creat multe probleme pentru celelalte țări. Așa putem explica ieșirea lirei sterline din sistem, ca și a lirei italiene. Nationalismul economic crește în momente critice. Această politică de sărăcire a vecinului se manifestă ca un sindrom. Iată deci că realitatea este mult mai severă decât ceea ce sugera mitul tranzitiei facili. Acest fapt provoacă ingrijorare, favorizează căderea guvernelor și, în cazul Rusiei, practic deconcernează atât pe liderii politici, dar și organizațiile internaționale. Ce este de făcut? Positiv este că totuși societatea să-și miște fără îndoială înainte. Mult din progresul înregistrat nici nu este "capturat" de statistici (economia ascunsă), ceea ce complice judecarea tranzitiei. Vă da cîteva exemple ce ar putea să pară triviale, dar care pe mine m-au emoționat ca fapte. Am călătorit recent cu un avion Airbus (eu, la vremea

subiect de studiu la școlile de afaceri americane foarte importante, pentru că analizează modul în care mariile corporații se acomodează la schimbare. IBM, frunta industriei computerelor, are mari dificultăți, la fel G.M., regina industriei automobilismului, și cu ani în urmă Chrysler. Cu cît o organizație este mai mare, cu atât inertia ei este mai mare. Gîndiți-vă la cei de pe Titanic, care au văzut iceberg-ul, dar era foarte greu să îl mai ocolească. Au mers înainte. Mii de bărcuțe se mișcă mult mai ușor. De aceea o economie de piață are nevoie de întreprinderi mici și mijlocii; astfel economia este mult mai flexibilă. Dacă ai numai 4-5 giganti, cu capacitate de adaptare redusă, economia este practic condamnată. Din punctul acesta de vedere, pentru noi este foarte rău. Chiar în raport cu sururile noastre ex-comuniste, noi avem o structură extraordinar de greoaie; nu numai că întreprinderile, ca entități economice, se acomodează anevoios la schimbare, dar apar probleme sociale acute. Și guvernele occidentale, atunci cind au trebuit să închidă mine (cu ani în urmă, de pildă, conflictul între guvernul Thatcher și sindicatul minelor condus de Arthur Scargill), au avut dificultăți mari, deși era vorba de ajustări relativ mici. În cazul nostru, dacă ar fi eliminate toate întreprinderile care nu sunt eficiente, să-ar pune problema amputării brutale a PIB-ului. Ca urmare a industrializării socialiste, ce a ignorat alocarea eficientă a resurselor, prețurile de piață (de echilibru) arată activități rentabile și alte funcțiuni nerentabile, care trebuie să dispară. Există întreprinderi care, chiar și cu injecție de capital și de tehnologie, rămân nerentabile. Aici apar marile inegalități între o-

nostri de afaceri trebuie să învețe să facă studii de fezabilitate și să dovedească rentabilitatea afacerii. La BERD mi s-a spus clar că există zeci de milioane dolari alocate României, care nu știau să folosească din lipsa studiului de fezabilitate. Dacă numărul studiilor de fezabilitate serioase crește, atunci sigur că și banii vor fi mai mulți. În plus, putem să avem asistență tehnică, care să ne ajute să căpătăm mai multă asistență financiară. Noi nu avem case (bânci) de investiții în România, care să analizeze diverse proiecte.

Este important să avem un guvern care să acționeze ca o adevărată echipă și care să dorească în mod autentic transformarea. Chiar și atunci cind un guvern ezită din acest punct de vedere, există restricții-jaloane pentru el: există președinții parlamentari (pentru că diversele grupuri parlamentare, în dezbaterea publică, pot modela comportamentul unui guvern), există controlul popular, există organisme internaționale. Sunt multe lucruri de criticat în modul în care funcționează guvernul actual. Mi-e teamă că, de fapt, dacă intri în magazin, pe raft sau în magazin nu se află ceea ce este în vitrină.

Aici este vorba și de moralitatea tranzitiei la noi. Marele economist american Arrow spune că cinstea și probitatea sunt bunuri publice, sunt ca uleiul și benzina de bună calitate care fac să funcționeze mașina. A stringe mîna cuiva și ca și cum ai încheia un contract pe care îl respectă, așa ar trebui să fie o societate. Așa ar trebui să fie și în cazul partidelor: trebuie să respectă opoziția și opoziția trebuie să respectă puterea. Desigur că pentru un om care a stat peste 20 de ani în Inghisăria este foarte greu să-și stăpînească porinile emoționale sau să vîne un asemenea trecut. Și de aceea este dificilă tranzitia la noi, pentru că viața distrusă a unor oameni se impletește cu niște procese care ar trebui să fie reglementate de reguli ce se aplică unei stări normale a societății. Noi avem foarte multă anormalitate și multă încarcătură emoțională, dar vrem să fim o replică a modului de funcționare a unei societăți pe care noi o considerăm normală. Din această tensiune ieșe foarte multă conflictualitate. Totuși trebuie să căutăm să înscriem evoluția societății și raporturile dintre partide și colectivități în niste limite care să nu afecteze evoluția întregii societăți, pentru că suntem totuși în aceeași barcă și altminteri barca va lua apă.

Noi reproducem, la scară și sub forme diferite, ce se întâmplă oriunde în lume. Și la noi săntajul, delinquența și corupția sunt în floare – există și înainte, în sistemul comunist; important este că societatea să dezvolte un sistem instituțional de forțe de contraponere, pentru că nimenei să nu fie atât de puternic încât să-i domine pe toți ceilalți. Controlul popular nemijlocit este imposibil, pentru că nu ne putem aduna 23 milioane de români să controlăm puterea. Va trebui să avem instanțe de control prin toate partidele – nici un partid să nu fie atotputernic –, prin diversele instituții din societatea civilă. Tranzitia are forme grotesce, pentru că este prăbușirea unei lumi.

Fuga de capital caracterizează orice societate subdezvoltată. Există totuși o diferență între banii care pleacă din America Latină și banii care pleacă din Răsărit. La ruși se estimatează că din 5 dolari care pleacă prin export, cel puțin un dolar rămîne în conturile din străinătate.

În momentul în care economia argentiniană sau economia mexicană au reușit să se stabilizeze cît de cit, banii au început să revină. Pentru că oamenii, proprietarii banilor, au rămas acolo. Mi-e teamă că mulți din acești bani care pleacă din Rusia sau din România nu se vor mai întoarce. Pentru că unii oameni de afaceri, văzând că lucrurile scăză, că e încă incertitudine, vor pleca. Nu pentru că vor să plece neapărat, dar pentru că un mediu incert te determină să-ți cauți un mediu în care să ai încredere. Acesta este și factorul esențial care orientează mișcarea capitalurilor în lume. Investitorii străini nu nevoie de certitudine, de un cadru legal clar, nu de birocrație. Astfel putem să explicăm de ce la noi au venit numai 600 milioane dolari, care nu știau dacă să intărească economia.

Că să nu mai vorbim de agricultură; să tergiversat distribuirea certificatelor de proprietate. Aici există o explicație legată de faptul că sunt oameni care concurează pentru același lot de pămînt, dar este adevărat că sunt și factori de decizie care se impotrivesc acestui proces. Astă inseamnă că nu există voîntă politică.

Asistența financiară concretă este mică în raport cu nevoia noastră. Oamenii

DANIEL DĂLANU

Din nou despre TRANZITIE

achiziției, gîndeam că ar fi fost mai bine să fi luat de la Boeing; am aterizat pe un aeroport care acum un an era o rușine pentru o țară europeană – nici acum nu este așa cum ar trebui să fie, dar să-să schimbat. Sunt lucruri pe care nu le putem face pentru că este greu, costă mult sau nu știm; sunt lucruri însă care costă puțin, le putem face și avem datoria să le facem. Au apărut magazine frumoase. Asemenea lucruri contează foarte mult pentru psihologia unui popor. Psihologia omului are un rol extraordinar în perioada tranzitiei. Oamenii nu trebuie "biciuți", oamenii și așa sănecăjiți, numărul celor care cîștișă în momentul de față, pe toate planurile, este foarte redus; marea masă de oameni se scufundă, deși consumul de bunuri intangibile (inclusiv libertatea sau varietatea produselor culturale etc.) sunt definițiori pentru post-comunism. Sunt oameni pentru care totul este o mare tragedie; ei și-au petrecut toată viața în comunism și, cind au răsuflat ușurății ieșind din deceniile acelea atroce, realizează că tranzită nu le-a adus paradisele. Aceasta este un alt mit infirmat: tranzită nu aduce paradisele. Economia de piață, economia capitalistică, nu face pe totă lumea fericită: sănătățile, discrepanțele mari de venituri, există criminalitate, este o societate dură în care luptă fără menajamente. De aceea nu trebuie să ne jucăm cu anticipările și cu speranțele oamenilor; trebuie să le spunem adevarul, dar într-o manieră inteligentă, astfel încât să nu-i dezarmăm pe oameni. Pentru că una și săi spui omului "5-6 ani nu avem nici o șansă" și altceva săi spui "da, este greu pentru toți, dar există șansa pentru fiecare dintre noi să meargă mai iute și să cîștege mai mult". Diapazonul e foarte larg și în ceea ce privește posibilitățile teoretice și în ceea ce privește înzestrarea naivă a oamenilor, mai intervenie și vîrstă: un tînăr are mai multe șanse, pentru că poate învăța, are energie fizică; cu cînd înaintăm în vîrstă este mai greu să ne adaptăm. Există o rată naturală de adaptare, de absorbție a schimbării la nivel de societate, o capacitate medie de învățare.

Mă aștiam încă la Washington și am urmărit o emisiune la un canal foarte bun, un canal educațional. Era o dezbatere pe probleme de schimbare organizațională, "organizational behaviour" – un subiect de studiu la școlile de afaceri americane foarte important, pentru că analizează modul în care marile corporații se acomodează la schimbare. IBM, frunta industriei computerelor, are mari dificultăți, la fel G.M., regina industriei automobilismului, și cu ani în urmă Chrysler. Cu cînd o organizație este mai mare, cu atât inertia ei este mai mare. Gîndiți-vă la cei de pe Titanic, care au văzut iceberg-ul, dar era foarte greu să îl mai ocolească. Au mers înainte. Mii de bărcuțe se mișcă mult mai ușor. De aceea o economie de piață are nevoie de întreprinderi mici și mijlocii; astfel economia este mult mai flexibilă. Dacă ai numai 4-5 giganti, cu capacitate de adaptare redusă, economia este practic condamnată. Din punctul acesta de vedere, pentru noi este foarte rău. Chiar în raport cu sururile noastre ex-comuniste, noi avem o structură extraordinar de greoaie; nu numai că întreprinderile, ca entități economice, se acomodează anevoios la schimbare, dar apar probleme sociale acute. Și guvernele occidentale, atunci cind au trebuit să închidă mine (cu ani în urmă, de pildă, conflictul între guvernul Thatcher și sindicatul minelor condus de Arthur Scargill), au avut dificultăți mari, deși era vorba de ajustări relativ mici. În cazul nostru, dacă ar fi eliminate toate întreprinderile care nu sunt eficiente, să-ar pune problema amputării brutale a PIB-ului. Ca urmare a industrializării socialiste, ce a ignorat alocarea eficientă a resurselor, prețurile de piață (de echilibru) arată activități rentabile și alte funcțiuni nerentabile, care trebuie să dispară. Există întreprinderi care, chiar și cu injecție de capital și de tehnologie, rămân nerentabile. Aici apar marile inegalități între o-

(Fragmente dintr-o convesire avută cu studenții anului IV, Finanțe-Bănci, ASE, 15 mai 1993)

NICOLAE TĂRAN

CE ESTE NEOLIBERALISMUL?

• liberalism clasic și neoliberalism • neoliberalismul – prima doctrină intemeiată din punct de vedere moral • cum acționează un partid neoliberal aflat în putere • neoliberalismul din punct de vedere economic • optimul pareian – un concept esențial al gindirii neoliberale • neoliberalismul – ca reacție față de liberalismul clasic • liberalismul propune concurență, neoliberalismul – echilibru concurențial •

Neoliberalismul constituie doctrina dominantă a lumii contemporane. Faptul că în prezent strategile de guvernare din țările cu economie dezvoltată aparțin, fără excepție, acestei doctrine, iar pe de altă parte, aproape toate premiile Nobel pentru economie din ultimii ani au fost atribuite unor autori ale căror contribuții au imbogățit și consolidat teoria neoclasică (neoliberală) reflectă această hegemonie incontestabilă. De altfel, atunci cînd mijloacele de informare în masă sau lucrările de știință popularizată pomenește de "capitalismul democratic" sau de "economia de piață", ele se referă la doctrina neoliberală.

Paradigma neoliberală este diametral opusă paradigmiei liberalismului clasic, atât din punct de vedere politic, cit și economic.

Ca doctrină focalizată pe "drepturi naturale", liberalismul politic clasic se baza, în ultimă instanță, pe dreptul natural al conservării de sine (dreptul la viață). Dar acest drept al individului solitar asupra persoanei și a muncii sale, din care rezultă dreptul de proprietate, precum și o serie de drepturi politice și economice fundamentale, nu acoperă decît domeniul relațiilor, în fond triviale, ale omului cu natura. În raport cu natura însă, omul nu poate fi nicicind "liber". Adevarata sa libertate este de ordin spiritual, ca libertatea convingerilor, mobilității, aspirațiilor sau motivatiilor.

Definind libertățile individuale ca valori "negative" – libertatea reprezentă un domeniu rezervat individului, în care nu trebuie să existe nici un fel de autoritate în sensul amestecului sau constringerii –, neoliberalii au optat de fapt pentru ontologia aristoteliană a conștiinței de sine, în detrimentul celei hegeliene. După Aristotel, individul este singurul și ultimul subiect în societate: societatea nu poate fi în nici un caz purtător de conștiință, deoarece nu este subiect. Hegel, în schimb, credea că grupul uman este un subiect adevarat, real, înzestrat cu "spirit obiectiv", iar indivizi sunt "momente dialectice", respectiv "organe" ale grupului. Chiar dacă nu a atribuit grupului uman conștiință, Hegel a considerat că acesta reprezintă un purtător obiectiv de autoritate, având drept conștiință de "împrumut" conștiința subiectivă a conducătorului grupului. De aici și pînă la dictatura "binelui public" nu a mai fost decît un pas, pe care comuniștii l-au făcut.

Din punct de vedere formal, ruptura dintre vechiul și nou liberalism poate fi plasată între 1697 și 1791: aceste date separă momentul de apogeu al liberalismului clasic (*Habeas Corpus*) și momentul zero al neoliberalismului (adoptarea primelor zece amendamente ale codului constituțional american). Dar în ce constă această ruptură?

După cum este cunoscut, *Habeas Corpus* reprezintă momentul final al unui ciclu, început tot în Anglia prin *Magna Charta* (1215). Au fost necesari, deci, aproape 700 de ani pentru ca separația puterilor statului să fie desăvîrșită prin garantarea de către stat a drepturilor naturale ale indivizilor (dreptul la viață și la proprietate privată). În acest context, adoptarea în 1791 a "Primului amendment" al codului constituțional american și ulterior a "Amendamentelor Războiului Civil" reprezintă de fapt singura "revoluție" autentică în istoria doctrinelor și sistemelor politice: pentru prima dată era luată în considerare garantarea prin lege a drepturilor la opțiune și conștiință. Peste aproape 150 de ani, această mutație va deveni efectivă prin promovarea în țările vest-europene

a sistemelor constitutionale bazate pe pluralism ideologic și pluripartidism, iar din 1948, prin "Declarația Universală a ONU privind drepturile omului", se va extinde la nivelul întregii comunității mondiale.

Definind raporturile dintre stat și membrii societății civile pe baza drepturilor la opinie și conștiință – nimeni nu are dreptul să impună altciva prin constringere propria voîntă sau credință – neoliberalismul devine prima doctrină intemeiată din punct de vedere moral. În numele acestei morale, neoliberalii nu sunt de acord cu ideile după care politicul are o specificitate aparte, incompatibilă cu valorile morale. Se spune în mod curent că menirea unui partid o constituie propensiunea spre putere. Dar această definiție a lui Trotki este insuficientă din punct de vedere neoliberal. Un autentic partid neoliberal aflat la putere va profita de această situație pentru a transforma lumea în consens cu motivația tuturor membrilor societății. Aceasta reprezintă morală și rațiunea existenței partidelor neoliberale. Din acest motiv, neoliberalii nu au acceptat și nu vor accepta niciodată ca accesul la putere să se transforme în dirijism și control social. Această opțiune nu este doar declarativă. Spre deosebire de socialisti și comuniști, care au falsificat concepțele neoliberale (dreptul la muncă, instrucție, sănătate și protecție socială) în argumente ale dirijismului social și economic, neoliberalii consideră că asigurarea acestor drepturi nu trebuie să afecteze în nici un caz dreptul la opțiune al membrilor societății.

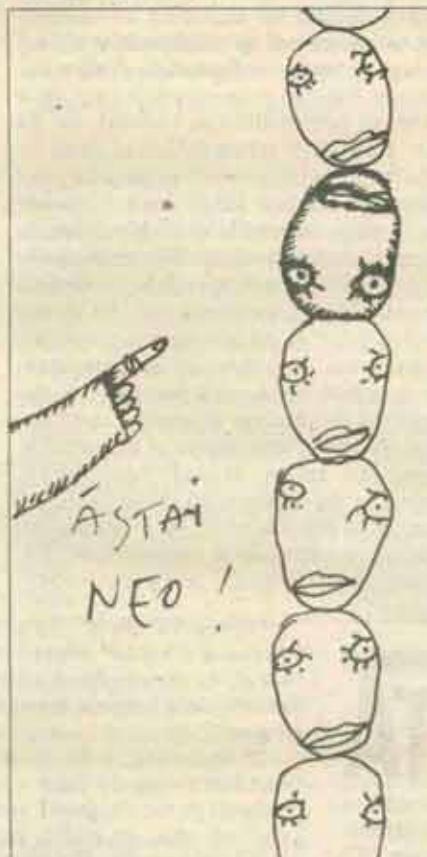
Din punct de vedere economic, deosebirile de ordin doctrinar dintre neoliberalism și liberalismul clasic sunt fractante. Spre deosebire de economistii liberali clasic (A. Smith și D. Ricardo), care considerau repartiția primară a veniturilor ca un domeniu distinct al activității economice (consecutiv producției și determinat de aceasta), neoliberalii modifică unghiul de examinare, abordând întîi consumul. În al doilea rînd, ruptura cea mai vizibilă dintre neoliberali și predecesorii lor o constituie respingerea vehementă a teoriei valorii muncă și înlocuirea ei cu teoria marginalistă a alocării resurselor. În al treilea rînd, specificul doctrinei economice neoliberale este legat de două importante mutații în raport cu gîndirea clasică: acceptarea rarității ca trăsătură distinctă a alocării resurselor și deplasarea centrului de greutate al investigațiilor științifice spre psihologia consumatorilor. În sfîrșit, corolarul "revoluției" neoliberale în gîndirea economică îl constituie teoria echilibrului concurențial, conform căreia, în condițiile liberei inițiative, consumul, producția și repartitia formează un sistem cu autoregiare, în care veniturile primare (salarii, profit, dobînda, rentă-funciară) au aceeași natură (costul marginal al factorilor de producție), iar prețurile sunt cel puțin egale cu productivitatea marginală a factorilor de producție.

Pentru economistii neoliberali, un sistem concurențial este un sistem complet de piețe în care există: a) cerere și ofertă; b) consumatori și producători; c) un cadru juridic care să consacre caracterul liber al tranzacțiilor.

Atât timp cât există o libertate efectivă de inițiativă, un consumator oarecare nu poate fi constrins să cumpere un bun anume, datorită existenței mai multor producători de aceeași fel cu care el poate lua contact. Pe de altă parte, cei care produc sunt în afara pericolului de a fi constrinși să vîndă la un anumit preț, din același motiv: multitudinea consumatorilor. În al treilea rînd, caracterul liber al tranzacțiilor permite înălțarea contradicției dintre cele trei surse de venit (muncă, capitalul și pămîntul): într-o economie a liberului schimb, veniturile din muncă nu pot fi reglementate unilateral de către detinătorii de capital sau pămînt (proprietarii, actionarii), iar profitul acestora nu poate fi mai mare decât cel accepătat de consumatori. Condiția esențială pentru realizarea libertății schimburilor o constituie exis-

tenta unui mediu concurențial bazat pe suveranitatea (autoritatea) consumatorilor: cumpărind ceea ce doresc (dollar votes), consumatorii determină o anumită structură a ofertei. În această relație există, în mod logic, o singură combinație preț-cantitate, care satisfac atât cumpărătorii, cit și producătorii. La prețuri mai mari, oferta devine mai mare decât cererea; la prețuri mai mici, relația se inversează. Numai prețurile de echilibru pot fi considerate acceptabile pentru toată lumea: la aceste prețuri, oricine vrea și poate să cumpere, sau să vîndă, este liber să o facă. Altfel spus, echilibrarea cererii și a ofertei într-un mediu concurențial determină în mod necesar un optim de tip Pareto, deoarece în acest caz este ameliorată situația tuturor, fără a fi lezat interesul cuiva.

Optimul pareian reprezintă un concept esențial al gindirii neoliberale. El poate fi explicit destul de ușor prin un studiu de caz devenit clasic. Fie deci două stări consecutive, A și B, ale unui sistem economic, reprezentând distribuția resurselor consumatorilor și producătorilor din sistem. Dacă acești consumatori și producători doresc și pot să facă schimburi pentru satisfacerea cit mai avantajoasă a dorințelor lor, starea A se transformă în starea B, care poate fi considerată "mai bună" decit A, deoarece cei care au realizat schimburi se găsesc în B într-o situație mai bună decit în A, iar ceilalți rămân în același nivel de satisfacere a dorințelor. Astfel, starea B este un optim, deoarece trezarea de la A la B nu a dezavantajat pe nimeni. În acest caz, libertatea de acțiune (laissez faire) determină o succesiune de stări optimale, în care toate tranzacțiile și schimbările avantajoase au fost epuizate. Drept consecință, deoarece în situațile de acest fel randamentele crescătoare și costurile descreșătoare sunt inaccesibile, echilibrul concurențial determină în același timp și o alocare optimă a resurselor consumatorilor și producătorilor: veniturile primare vor fi cel puțin egale cu costurile marginale, iar prețurile cu valoarea productivității marginale a factorilor de producție.

Cu toate că realizarea practică a optimului pareian ca optim social implică condiții deosebit de restrictive, nimeni nu poate nega capacitatea de autoreglare a sistemelor economice, chiar și în cazul concurenței imperfekte. Sursa acestei stabilități o constituie, pe de o parte, comportamentele anticipativ-adaptive ("anticipații rationale") ale consumatorilor și producătorilor, iar pe de altă parte, politicele macroeconomice ale statului. Majoritatea economistilor neoliberali (neoclasici) consideră că piețele nu trebuie perturbate prin corecții non-piață sau planificare, deoarece orice limitare la nivel microeconomic a libertății de decizie a consumatorilor și a producătorilor prin controlul prețurilor și informațiilor sau redistribuirea prin metode administrative a resurselor deterioră stabilitatea prețurilor și diminuează eficiența alocării factorilor de producție. De

asemenea, implicarea directă a statului în microeconomie (etatizarea infrastructurilor productive sau instituirea controlului asupra funcționării firmelor private) reduce întotdeauna motivația pentru eficiență și creștere economică. Drept consecință, pentru neoliberali tipologia interventiilor guvernamentale la nivel microeconomic implică în mod necesar:

– promovarea și garanțierea proprietății private, a libertății de inițiativă și a concurenței;

– internalizarea, pe cit posibil, a bunurilor publice și a efectelor externe.

În sfîrșit, ca o recunoaștere a priorității Intregului față de parte, majoritatea economistilor neoliberali consideră necesare următoarele trei obiective majore ale intervenției statului în macroeconomie:

– promovarea creșterii economice;

– asigurarea stabilității prețurilor;

– echilibrarea pe termen lung a schimburilor comerciale cu străinătatea.

Politicele de stabilizare a prețurilor (deflaționiste) propuse de economistii neoliberali se caracterizează printr-o preferință accentuată acordată mecanismelor de piată (autoajustare), în raport cu interventia statului în economie. Dintre acestea, cea mai importantă este cea cunoscută sub denumirea de politica ofertei, care, în esență, constă din:

– liberalizarea (dezindexarea) prețurilor și salariailor;

– practicarea unor rate flexibile ale dobînzii și impozitului, în funcție de impactul asupra creșterii ofertei;

– reducerea continuă a deficitului bugetului de stat și a ponderii cheltuielilor publice în totalul produsului național brut;

– reglarea ofertei de bani în funcție de dinamica producției de bunuri și servicii. Conform doctrinei neoliberale, echilibrarea pe termen lung a soidului balanței comerciale externe poate fi realizată în general prin promovarea unor rate de schimb flexibile, determinate ca rate de echilibru. Într-o situație și oferă valutară. O completă flexibilitate a ratelor de schimb se poate însă transforma într-un "cerc vicious al depreciierilor", cu efecte contrare celor scontante. Asemenea fenomene pot să apară dacă nu există o complementaritate între exporturi și importuri, aptă să favorizeze diminuarea deficitelor comerciale. Rezultă că politicele neoliberale de echilibrare a solidului balanței comerciale se bazează pe doctrina liberului schimb în relații internaționale, doctrină incompatibilă cu orice fel de interventie de tip protectionist. În concluzie, se poate aprecia că neoliberalismul a apărut ca o reacție față de liberalismul clasic, constituind o expresie a nevoii de innoire în domeniul gindirii și practicilor politico-economice.

Reacția politică față de doctrina liberală clasică, declansată în secolele XVIII-XIX în vestul Europei și SUA, a determinat o revigorare fără precedent a sistemelor politice occidentale, în sensul edificării sistemelor constitutionale pluriplăne, bazate pe garanțarea și asigurarea drepturilor naturale și a celor de conștiință tuturor membrilor societății, fără nici un fel de discriminare. Altfel spus, prin definirea raporturilor dintre stat și membrii societății civile pe baza drepturilor la opinie și conștiință, neoliberalismul devine un liberalism intemeiat din punct de vedere moral.

In plan economic, prin deplasarea centrului de greutate al investigațiilor științifice în domeniul psihologiei consumatorului în condițiile libertății de inițiativă, ginditorii neoliberali pun în evidență faptul că disjuncția: muncă proprie – muncă străină (luată în considerare de A. Smith și absolutizată în mod trivial de Marx) reprezintă o falsă problemă.

In plan economic, prin deplasarea centrului de greutate al investigațiilor științifice în domeniul psihologiei consumatorului în condițiile libertății de inițiativă, ginditorii neoliberali pun în evidență faptul că disjuncția: muncă proprie – muncă străină (luată în considerare de A. Smith și absolutizată în mod trivial de Marx) reprezintă o falsă problemă.

In plan economic, prin deplasarea centrului de greutate al investigațiilor științifice în domeniul psihologiei consumatorului în condițiile libertății de inițiativă, ginditorii neoliberali pun în evidență faptul că disjuncția: muncă proprie – muncă străină (luată în considerare de A. Smith și absolutizată în mod trivial de Marx) reprezintă o falsă problemă.

Cu alte cuvinte, dacă liberalismul propunea concurență, neoliberalismul propune echilibrul concurențial.

VLADIMIR TISMĂNEANU

NATIONALISMUL SI SFÎRSITUL EPOCII MODERNE

Două cărți recent apărute au suscitat profunde dezbatere în presa americană. Este vorba de volumul profesorului John Lukacs, *Sfîrsitul secolului douăzeci și sfîrsitul epocii moderne* (New York, Ticknor and Fields), precum și a celui al senatorului Daniel Patrick Moynihan, intitulat, nu fără o doză de exagerare literară, *Pandemonium: Etnicitatea în politica internațională* (Oxford University Press). Ambii autori sunt printre cei mai respectați intelectuali din Statele Unite. Lukacs, care a părăsit Ungaria imediat după al doilea război mondial, a publicat numeroase studii de istorie europeană și nord-americană. Moynihan, senator democrat de New York, a scris cîteva volume de referință privind structura etno-demografică din Statele Unite. În anii 60, Moynihan a fost profesor de sociologie la Universitatea Harvard, după care s-a dedicat în principal acțiunii politice.

De ce sunt aceste două cărți semnificative? Înainte de toate, este vorba de acuitatea exceptiională a tematicii lor. Sfîrsitul războiului rece nu a coincis, cum se știe, cu instaurarea păcii mondiale, ci, mai degrabă, cu intensificarea unor conflicte latente și apariția altora noi. Înregi construcții statale au dispărut. Balcanii, cîndva primit drept buioal de pulbere al Europei, și-au redobândit, datorită crizei iugoslave, acest puțin invidabil statut. Tehnologiile de avangardă se combină alarmant cu fundamentalisme resentimentare, generind mișcări care riscă să amenințe echilibru internațional. Dacă stilul lui Lukacs este cumva sumbru, sunind adeseori a Cassandra, Moynihan se menține relativ optimist, parțind pe sagacitatea și eficiența comunității internaționale.

Odată cu dezintegrarea lumii comuniste și cu alunecarea fostei Uniuni Sovietice în rivalitate și conflicte interne aparent insolubile, cercetătorii, politicienii și jurnaliștii au toate rațiunile să se întrebe: de unde vin aceste pasiuni naționale? Punctul de vedere al istoricului este în această privință indispensabil. John Lukacs este un ginditor care detestă locurile comune. Diagnosticul propus de el pentru frâmlin-

tările caracteristice acestei etape de final al epocii moderne (deci al epocii care a debutat în urmă cu cinci secole, odată cu marile descoperiri geografice și științifice, precum și cu recunoașterea filosofică a centralității individului) este deopotrivă competent și incitant. Deși este posibil să te afli în dezacord cu multe din concluziile lui Lukacs (cartea conținând mai multe concluzii decât ipoteze!), nu e mai puțin adevărat că pozițiile sale nu pot fi pur și simplu considerate drept excentrice ori lipsite de temei. Lukacs este un conservator de formulă liberală, deci un intelectual îndatorat marii tradiții și statului de drept (Rechtsstaat), a acelei sinteze religioz-metafizice care aşază libertatea drept fundament al oricărei întreprinderi umane legitime. Nu e deci surpriză că ostilitatea sa manifestă în raport cu vizionul colectiviste de natură etnocentrică (se rețin în acest sens notele sale critice la adresa populismului din Ungaria, dar și din alte state est-europene).

Studiul lui Lukacs, evitind academicismul pretios, se remarcă prin prospețimea analizelor și a interpretărilor. Asemenea cu o examinare a dilemelor secolului și cu o tentativă de prognoză privind convulsiiile viitorului veac. Pentru Lukacs, secolul douăzeci, adesea socotit ca un teren al bătăliei dintre comunism și democrație, a fost de fapt teatrul confruntării dintre curentele liberal-democratice, pe de o parte, și naționalismul radical, pe de alta. Refuzând triumfalismul facil al școlii "sfîrsitului istoriei" (legată de controverse carte a lui Francis Fukuyama), Lukacs conchide că naționalismul, iar nu comunismul, a fost principala forță politică revoluționară, în sensul destabilizării democrației, în acest secol. Chiar al doilea război mondial, deși marcat de puternice accente ideologice, a fost, în această perspectivă, determinat de pasiuni și obsesiuni naționaliste. Actuala resurrecție a naționalismelor în toate statele europene, exploziile de intoleranță de la Sarajevo și pînă la Rostok și, în viziunea lui Lukacs, o expresie a persistenței trăsăturii fundamentale a acestui veac –

naționalismul de masă, a căruia incarnare de maxim, radicalismul a fost Hitler. Asupra acestuia punct, mi-aș permite să am alt punct de vedere decât profesorul de la Chestnut Hill College. Hitler, doctrinarul fanatic al pretinsei rase ariene superioare, a reprezentat un moment de ruptură în chiar tradiția naționalist-populistă. Chiar dacă Hitler a acceptat alianțe de conveniență cu regimuri fasciste din state care nu corespundeau idealului său rasist, pe lungă durată, fantasma sa dominantă era aceea a unei revoluții biologice care să ducă la triumful unei germanități pure. Apoi, dacă Lukacs are dreptate în legătură cu permanența naționalismului pe agenda modernității, mă întreb cum va dîner secolul viitor de cel care se încheie?

O altă rezervă pe care aș propune-o este legată de tendința de exagerare panicață a pericolului naționalist. Nu pledează pentru abulie și fals optimism, dar mă tem de extrapolările pripite. Nu cred că democrații industriale sunt atât de vulnerabili încât să cedeze în fața noilor profeti ai răsismului. Este drept că în majoritatea statelor europene se observă o recrudescență a formelor agresive și vociferante de etnocentrism. Pe de altă parte însă, acest radicalism etnic cu conotații adeseori rasiste rămîne un fenomen marginal, deci nu o forță capabilă de a submina fundamentele profunde ale democrației. Iritant și periculos, el nu trebuie nicicum subestimat, dar nici hiperbolizat. Acest lucru devine și mai evident dacă facem distincția dintre naționalism și patriotism. Patriotismul presupune o afirmare a identității individuale și colective care nu se bazează pe exclusivism, pe gelozie și resentiment etnic. În special în cazul fostei Uniuni Sovietice și al statelor din Europa de Est și Centrală, patriotismul poate servi ca un important catalizator cultural, ca un ciment moral atât de necesar în timpuri de traumatische schimbări istorice. Lukacs recunoaște această dis-

tincție și vede în patriotism un element vital pentru menținerea unității corpului social. Pe de altă parte, cum spuneam, el se teme de o nouă barbarie, de proliferarea mișcărilor colectiviste înrădăcinată în ură, trufie etnică, nihilism moral. Cartea abundă astfel în reflectii sceptic-melancolice, inclusiv în assertiuni pesimiste privind viitorul democrației librale, suspectă de a-și păli vocation individualistă. La rîndul său, senatorul Moynihan își anunță cititorii că încă din anii 70 ajunsese la concluzia că pericolul dinspre Uniunea Sovietică nu va veni datorită expansiunii ei imperialiste, ci din cauza dezintegrării ei. Nu fără satisfacție, Moynihan remarcă acuratețea predicției sale din acei ani. Deși ambicia cărtii este de a oferi o teorie a etnicității în revelațiile internaționale, volumul se menține la un nivel de popularizare și comentariu intelligent al unor experiențe de convietuire etnică. Teza lui Moynihan este că prin intermediul organizațiilor internaționale, prin convenții și conferințe, va fi posibilă integrarea pasiunilor etnice într-un univers al dialogului.

Meritul principal al acestei cărți provine din afirmarea de către Moynihan a necesității reabilitării studiilor etnice în viață academică. Nu mai puțin important este îndeplinul său adresat factorilor de decizie din Statele Unite de a privi fenomenul etnicității ca parte inalienabilă a domeniului relațiilor internaționale. Voind să contribuie la clarificarea rolului etnicității ca variabilă internă și internațională, Moynihan se angajează într-o critică a iluziilor liberale privind cooperarea și fraternitatea universală, ca și a mitului marxist al internaționalismului proletar. Poziția lui Moynihan este că problema etnicității trebuie dedramatizată și că, prin dezbatere și dialog, se va putea depăși impasul naționalist. Scrisă cu veră, bogată în anecdotă, cartea lui Moynihan oferă însă prea puțin la nivelul unor soluții ori planuri de rearanjare a relațiilor internaționale. Ambele volume analizate servesc însă alertării publicului american asupra pronunțării recidive a naționalismului. Fără a împărtăși necesarmente convingerea lui Lukacs că acesta ar fi curentul dominant al secolului, este greu să nu fi de acord cu el și cu senatorul Moynihan, că după eșecul marxismului, naționalismul este numele noii utopii colectiviste. Problema constă în a-l trata nuanțat, făcînd distincția între formele sale radicale și cele moderate, între curentele fascizante și cele doritoare să afirme identitățile culturale și politice într-un context pluralist.

"Noua Dreaptă", în schimb, ca și celelalte consoarte ale ei, se deosebește radical de "România Mare", nu ca esență ci prin strategie și destinatar. Iar deosebirea e tragică, o resimt profund, ca o izbitură în creștet.

"Segmentul" de populație ales ca țintă de Securitate este de data aceasta tineretul intelectual, prietenii și cei din jurul meu. Înrolați la această întreprindere sunt, de altfel, numeroși tineri, unii cu pretenții culturale. Gregarismul spumos, inept, al "României Mari" este, acum, completat de cel poate infinit mai primejdios, al "Noii Drepte" și al campaniei de intoxicare dusă în jurul (sub pretextul, cu masca) legionarismului și al extremității drepte. Cel de lingă mine e vulnerabil. Unii au căzut deja victimă, mai sunt însă recuperabili. Pe ei îl putem salva, știm cum să le vorbim - ei nu mai știu poate să ne asculte, nu-i nimic, le vom arăta cu blindete cum să o facă. Muncitoarei de la Apaca mințea noastră nu a avut imaginea pentru a încopii un discurs sau o apropiere salvatoare; o prostie ori o lene să-așezat la căpătâiul elitismului nostru. Dar acum cei vizuați sunt ai noștri și au început să acaparați unul cîte unul, din ce în ce mai mulți. Instinctul de conservare trebuie să se deșteptă.

Alergați la chioșcuri și cumpărați "Noua Dreaptă". Nu vă temeți că îl sprijiniți cu banii voștri ofensiva: banii lor sunt cu totul suficienți, o instituție tentaculară lucrează din plin și nu duce lipsă de nimic. Cumpărați "Noua Dreaptă", dați apropiaților voștri să citească. În paginile ei, manipularea sare în ochi, simplismul și mascarada sunt inteligibile: vă vor permite,

în cunoștință de cauză, să le vorbiți tinerilor din jurul vostru cu calm, cu încredere în ce a mai rămas neatins în ei. Veți găsi argumente, veți arăta clișeele propagandei vechi și noi. Cumpărați "Noua Dreaptă". Câtă vreme nu e prea tîrziu.

P.S. Constat într-o timp cu surprindere că unele analize consacrate acestei apariții publicistice ("Revista Revistelor" din "România literară", intervenția d-lui Andrei Pippidi la "Europa liberă") eludează complet o frază din apelul pentru "Inființarea Gărzilor Civice" mai semnificativă, poate, decât tot restul: "Gărzile Civice Naționale vor funcționa ca detasamente paramilitare, pe baza unui plan de luptă, avizat de conducerea Ministerului de Interne, de Primari și Prefecți (...)" (s.m. - A.V.)

ADRIAN VASILIU

NOUA DREAPTA

Nu am cumpărat niciodată revista "România Mare". Această "carantină" se explică prin incapacitatea de a pronunța, la taraba de ziare, cuvintele "Vă rog, România Mare" și prin blocajul în fața perspectivei de a opera transferul unei sume din buzunarul meu în același publicație. M-am abținut deci de la a da curs în acest fel curiozității sporadice de a vedea cu ochii mei figura hidosului în ipostază publicistică, mulțumindu-mă cu lectura cîtorva articole, profitind de prietenii mai puțin pudici fată de spectacolul "pitoresc" al acestei forme de montaj propagandistic și manipulator.

Attitudinea mea fată de presa abjectiei a fost însă de curînd dărîmată. Cîteva contacte recente cu tineri din generația mea mi-au produs un soc insuportabil, care mi-a dezvăluit brutal urgența și m-a făcut să aleg (la propriul!) spre taraba la care am cumpărat "Nouă Dreaptă", organ al partidului "Dreaptă Națională".

"România Mare" a fost ziarul "celorlalți". Era, adică, scris de cei pe care îi știi, irevocabil, clar și fără limite, de cealaltă parte a baricadei. Publicul său era format mai ales de o majoritate neorganizată, prea fizică să fie așezată în rostul ei omenesc pentru a rezista assalului manipulator, de azi ca și de ieri.

CULTURĂ

SCURTĂ ANCHETĂ DESPRE AVANGAR DaDa

1 Ce impresie v-a făcut expoziția "București, anii '20-'30: între avangardă și modernism"?

2 Considerați că avangarda rămîne o temă actuală a culturii române?

MIRCEA MARTIN

1 Expoziția mi-a făcut o impresie deosebită, cu regretul că n-am putut să intărzi prea mult asupra tuturor pieselor expuse, din a căror compoziție am remarcat cîteva lacune, explicabile, mai mult ca sigur, prin indisponibilitate obiective, dacă ar fi să mă gîndesc numai la dificultatea cu care pot fi citite la Biblioteca Academiei revistele noastre de avangardă. Felicit oricum pe inițiatori pentru idee și pentru organizare.

2 Avangarda este o temă actuală pentru cultura română, din mai multe motive. Prîmul ar fi acela că în legătură cu avangarda nu s-au putut spune în vechiul regim toate adevărurile necesare, deși nu există, teoretic vorbind, o incompatibilitate între doctrina avangardei și ideologia comunistă. Paradoxul de care s-au lovit, de altfel, mulți dintre avangardisti, nu numai la noi, dar și în restul Europei, a fost acela că activitatea revoluționară impunea rigori incompatibile cu libertatea de spirit. Deci tema avangardei a rămas mai degrabă o temă toleranță, greu acceptabilă în trecut. Astăzi am putea relua discuția și largi conceptul însuși, pentru că nu trebuie să uităm apartenența la avangardă a unui Brâncuși, de exemplu, în ciuda tendinței unora de a recunoaște un artist avanguardist abia după ce s-a clasicizat. În al doilea rînd, avangarda este actuală pentru cultura română fiindcă ea a produs nu numai valori sincrone în acel moment cu mariile literaturi ale lumii, dar chiar și inițiatori, capi de serie. Ceea ce ni s-a întîmplat extrem de rar. Autorii români avangardisti au fost în același timp scriitori români și scriitori europeni.

M-a folosit de acest prilej spre a anunța pe toti cei interesati că revista "Cahier Roumain d'Etudes Littéraires", pe care o dirigez la editura Univers, pregătește pentru toamnă un număr dedicat avangardei românești și contextului său european.

HORIA BERNEA

1 Cred că expoziția e foarte utilă și ar trebui văzută de toți români, pentru a schimba ideea de troglodeală și complexe pe care mulți o au despre propria țară. Însă ea a prezentat excesiv anumite persoane și nu în favoarea lor – Hans Mattis Teutsch, M.H. Maxy și.a. Ar fi fost interesantă o expoziție care să cuprindă viața culturală interbelică în totalitatea ei, care să restituie imaginea unei epoci extraordinaire, ce ar trebui să umple de mîndrie orice român și din care n-ar trebui să lipsească un Pătrașcu, de exemplu, dar aceasta ar fi altă expoziție.

2 Nu, avangarda înțeleasă în sensul acestei expoziții nu rămîne actuală. În acest moment, după ce am avut un "avanguardist" la nivel național – Ceaușescu –, am avea nevoie mai degrabă de restauratori. Avangarda înțeleasă însă ca un spirit viu, atotcuprinzător și recuperator este actuală, dar nu chiar aceasta e definiția avangardei. Ceea ce am văzut la Muzeul Tărăanului Român, fiind ceea nouă, s-ar putea numi din acest punct de vedere avangardă. Avanguardismul însă a avut niște principii de demolare specifice oamenilor de tip Ceaușescu.

ZIGU ORNEA

1 Deși cunosc bine fenomenul avanguardismului românesc, expoziția a fost și pentru mine o efectivă surpriză. O revelație a fost mai ales sectorul arhitecturii, puțin sau deloc știut de istoricii literari. Apoi, adunarea la un loc a tablourilor pictorilor avangardisti a fost extraordinară. E probabil partecea cea mai rezistentă a acestei expoziții-eveniment, un eveniment deopotrivă cultural și artistic, excepțional ca însemnatate. Evident, într-o asemenea expoziție, secțiunea literară, prezentă, nu a avut cum să fie relevată că se cuvenea, deși, în epocă, insurecția avanguardismului românesc

a pornit de la literatură. Din păcate, carenta aceasta s-a relevat și în cadrul coloocviului ce s-a desfășurat cu acest prilej. Comunicările despre literatura avangardă au fost puține, ca să nu spun că au lipsit cu totul. S-a impus însă foarte bine fenomenul avanguardist ca ansamblu coerent. Și, pentru asta, se cuvine să fim recunoscători celor care au inițiat și realizat această extraordinară expoziție.

2 Există, negresc, elemente de continuitate în spațiul literar actual al fenomenului avanguardist. În acest fel se poate vorbi de o actualitate a fenomenului în discuție. Dar cred că actualitatea acestuia trebuie căutată altundeva. Avanguardismul a fost și poate fi considerat un act de impotrivire față de poncife și anchiloză. Din acest punct de vedere, avanguardismul, prin legatul său, se constituie într-o realitate nu numai actuală, ci chiar de permanentă.

Ascheta realizată de
OANA ARMEANU

In cadrul ultimei săptămâni a expoziției "București, anii '20-30: între avangardă și modernism", de la Teatrul Național, vor mai avea loc următoarele manifestări:

- joi 27 mai:
– ora 16.30 – întîlnire cu oameni politici și de cultură;
- ora 18.00 – spectacolul "Dialoguri Urzum" – adaptare și regie Cătălina Buzoianu; cu Dan Puric și trupa Teatrului Tânărărică;
- duminică 30 mai:
– ora 18.00 – Compania de dans contemporan – direcția artistică Adina Cezar; muzica Dau Dediu; cu Aurelian Octav Popa, Sanda Crăciun, Valentina Sandu-Dediu.

Anunțăm cititorii că seria de filme de televiziune dedicate arhitecturii sacre din civilizațiile Egiptului, Greciei antice, Europei medievale și Americii, semnate de cunoscutul regizor de origine română Paul Barbă-Neagră poate fi vizionată de publicul român pe canalul "TV 5 – Europe" luna (ora 24.00) și vinerea (ora 12.00 și 05.00) pînă la sfîrșitul lunii iunie.

CONFERINȚELE ATENEULUI

Cu ANDREI PLEȘU

"Despre toleranță"

Conferința d-lui Andrei Pleșu, ce a avut loc vineri 21 mai la Muzeul Tărăanului Român, a inaugurat seria dezbatelor ce și propun să continue tradiția "Conferințelor Ateneului", începută în 1865 și întreruptă după al doilea război mondial. Fericită această inițiativă a FSN, dar nu ne putem reprezenta un melancolic regret: că ideea nu a apărut GDS. Deși dezbatările nu vor avea nici un fel de conotații politice, după cum a precizat dl. Victor Babiu în cuvîntul de deschidere, ele reprezintă totuși un capital politic pentru FSN, care pare să-și propună și, în acest fel, să atragă o parte a intelectualilor grupați pînă acum în jurul Convenției Democrației.

Tema conferinței – "Despre toleranță" – a prilejuit d-lui Andrei Pleșu o radiografie a societății bolnave în care continuăm să trăim, căci, a spus d-sa, "nu am facut decât să înlocuim o boală cu alta. Din neurastenici am devenit isterici. Eram epuizați sufletește, depresivi, disperați, frustrați, viscerali, acum suntem spasmodici, agitați, surescitați, agresivi, viscerali". Unul din fenomenele patologice ale vremii de azi, consideră dl. Pleșu, este "instalaarea toleranței acolo unde nu trebuie; e plină lumea românească de toleranțe prost plasate: la Procuratura Generală, în Comisiile parlamentare etc.". Deși toleranța e mai degrabă o "virtute negativă, un fel de a reacționa prost", totuși ea este strict necesară unei conviețuiri pașnice. Un bun exemplu de rea toleranță este cea fată de noi însine: "dîncolo de toate porcările pe care le-am făcut, suntem în fond oameni cumsecade".

Discursul d-lui Pleșu a fost urmat de un dialog cu Andrei Pippidi și Gabriel Liiceanu. În spiritul "toleranței", dl. Pleșu a evitat incitările la controversă ale d-lui Pippidi, care și-a propus "să-i caute prietenă", practicând un "exercițiu de evitare". Dl. Pippidi a amintit că toleranța poate fi privită și ca o "obișnuință cu răul", cu atât mai gravă cu cît "trăim o totală confuzie de sensuri și răsturnare de valori. Cei mai agresivi exponenti ai intoleranței trecute și prezente tipă că adversarii lor sunt intoleranți și reclamă toate avantajele care ar decurge din îngăduință", în acest sens toleranța putind deveni o primejdie națională.

Dl. Gabriel Liiceanu a avertizat asupra pericolului toleranței excesive – "putem deveni într-atât de toleranți încât victimă și tortionarul să-și dea mină frântește" – și asupra pericolului pe care-l reprezintă acum propovăduirea toleranței în numele etniei – "Ştefan cel Mare a existat în istorie pentru ca eu să mă înfrâtesc cu Vadim și Păunescu?". În opinia d-sale, intrarea noastră în democrație, care este bazată pe toleranță, e atât de dificilă pentru că "doza noastră de intoleranță îndrepătată nu a fost satisfăcută. Toleranța e plină la urmă starea unei societăți ferice. Nu pot fi tolerant dinăuntru suferinței, mizeriei sau unei memorii care nu-ți dă pace". "Nu știu dacă putem spune: «amănănum problema toleranței pînă cînd vom fi fericiți», a ripostat Andrei Pleșu. "E ușor să fi tolerant cînd ai condiții. Efortul spre toleranță ar trebui stimulat tocmai de precaritatea condițiilor".

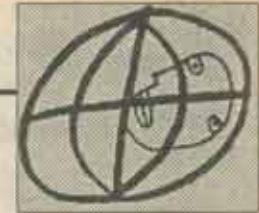
Întîlnirea s-a încheiat cu aprecierea d-lui Pleșu că "e mai bine să pleci cu aceste deschideri decât cu niște închideri la care s-ar putea ajunge prin continuarea discuției" și cu exprimarea convingerii d-sale că, "în ciuda bolii românești a unor începuturi care nu se continuă, aceste dezbatări vor continua datorită tenacității d-lui Victor Babiu, căruia nu-i poate sta nimic împotriva".

Următoarea întîlnire a fost fixată pentru 18 iunie ora 18.00, tot la Muzeul Tărăanului Român, cu una din temele: Eminescu sau Spiritul românesc și reforma.

OANA ARMEANU

Victor Brauner "Compoziție", ulei pe pînză (1935-1939)

MARIA KRUCZKOWSKA

POLONIA - UN ŞANTIER AL VIITORULUI

După ultimele sondaje din martie a.c., majoritatea polonezilor (între 60% și 88% – după simpatiile politice) văd viața în negru.

Dacă stai să-l ascuți pe omul de pe stradă, numai hotii se imbogătesc. În ciuda numeroaselor simptome ale nemulțumirii populare (ascensiunea partidelor post-comuniste și populiste, masivul absentism la alegeri, creșterea xenofobiei, a delincvenței și alcoolismului), Polonia urmează tratamentul prescris de Banca Mondială și F.M.I., dar cu din ce în ce mai multe reticențe.

Cei care au pierdut de pe urma reformei

În Polonia, punerea în mișcare a reformei face obiectul jocului – pe termen scurt – a mai multor partide. În spatele jocului politic însă, deseori de neînțeles chiar și pentru opinia publică poloneză, se află adeverința dramatică a unei însemnante părți a societății care a avut de pierdut de pe urma transformărilor. Făcând tabloul grupurilor anti-reformiste, săptămânalul liberal "Wprost" i-a înscris pe primul loc pe tărâni (30% din populația activă). Părea logic ca agricultura poloneză, în majoritate privată – începând din 1956 – ceea ce era o "anomalie" la est de Elba, să fie mai bine pregătită pentru reformă decât alte sectoare ale economiei. Reuniuni în Partidul Tânăresc Polonez și în alte cîteva partide tărâni se apără cu energie prezentind un program agrar protecționist, anti-european și xenofob. O parte dintre ei ignoră jocul parlamentar, susținând o acțiune directă. Recent, Dieta a fost asediată de o manifestație violentă organizată de mișcarea tărânească "Autoapărarea", având 300.000 de simpatizanți. Prin urmare, ei au încercat să se apere de fiscul său de bânci, care le percepeau impozitele și taxele bancare.

Al doilea grup al celor care au de pierdut de pe urma reformei sunt muncitorii marilor întreprinderi, primele victime ale căderii comunismului pentru care ei au luptat, se știe, atât de mult. În același timp, el reprezintă un grup social puternic și bine organizat. Sindicatele post-comuniste și Solidaritatea fac acum la bază front comun.

Alte categorii sociale perdante sunt: profesorii, medicii din serviciile de sănătate publice, funcționarii. Dar, în cazul lor, deteriorarea situației materiale (de exemplu salarul unui profesor de școală nu reprezintă decât 60% din venitul mediu) nu se traduce neapărat prin respingerea reformei.

Scena politică

La mijlocul lui aprilie '93, în Polonia a fost desemnat guvernul condus de Hanna Suchocka, o lady Thatcher poloneză. Este un cabinet care navighează pe un vas al căruia echipaj este format dintr-o coaliție de șapte partide. Numai că, a duce o politică coerentă atunci cind fiecare decizie face obiectul unui compromis între șapte părți, frizează deja imposibil. Fiecare dintre membrii acestei coaliții participă la guvernare încercând să probeze electoratului său că și-a păstrat virtutea ideologică. Unul dintre simptomele neînțelegărilor este imprevizibilitatea rezultatului voturilor în Dietă, unde deputații partidelor din coaliție nu respectă nici o disciplină. Această opoziție internă provine mai ales din faptul că Partidul Uniunii Creștin-Democraților este naționalist și fundamentalist. O fracțiune dintre deputații acestui partid a contribuit serios la respingerea proiectului guvernamental al legii privatizării prin bonuri. Votarea acestei legi – socotită esențială pentru viitorul reformei – a fost unul din motivele fundamentale ale unei coaliții contra naturii; pentru acest lucru se fac în prezent noi variante, iar presa este plină de rumoare asupra

contactelor cu eventualii parteneri. Se vorbește mai ales de partidul post-comunist PSL (Partidul Tânăresc Polonez) al căruia lider, Waldemar Pawlak, trece ca favorit al președintelui Walesa. Este evidentă pentru toată lumea ascensiunea ex-comunistilor care își spun astăzi social-democrați, demagogici cind se adresează electoratului și cu toată nostalgia pentru vechiul regim, ei și însă să fie abili în jocul parlamentar. Pentru viitoarele alegeri, sondajele indică 25-30% voturi pentru ei. Pe parcursul ultimilor trei ani, în rîndul vechilor comuniști s-au conturat liberalii și conservatorii. Primii sunt partizanii unei social-democrații de tip occidental și pot fi reăstați în cadrul unui nou partid de stîngărie.

- la început, șomajul a fost primit de economisti cu entuziasm; ei vedea în asta un semn de asanare a economiei poloneze mai tîrziu însă, opinia publică s-a împărtășit
- guvernul n-a reușit să găsească o politică de luptă împotriva șomajului
- birourile de muncă se limitează în a distribui ajutorul de șomaj
- ele nu pot nici să verifice situația șomerilor nici să-i recalifice
- se estimatează că aproape 40% din beneficiarii ajutorului de șomaj munesc la negru
- tărâni muncitori, hibrizi socialisti, care își împărtășeau altădată timpul între pămînt și uzină au fost obligați să rămână la țară, sără ajutor de șomaj (1,2 milioane)
- lor li se adaugă un mare număr de șomeri agricoli din marile ferme de stat, lipsite acum de subvenții și, deci, în faliment
- sunt orașe industriale în care, practic, viața s-a oprit (Silesia de exemplu cu industrie grea supusă șomajului structural)
- statul însă continuă să subvenționeze 1,5 milioane de servicii în industrie (din răjuni sociale) ceea ce întârzie asanarea economiei
- 35% din șomeri sunt sub 24 ani și 65% sub 34
- există o divergență fundamentală în estimarea numărului de șomeri. Așa cum afirmă partidul post-comunist Sd.R.P., cifra ar fi 5-6 milioane de șomeri (inclusiv și pe cei de la țară)
- economiștii însă anunță doar 2,7 milioane de șomeri pronunțându-se optimist la adresa stabilizării unei piețe a muncii

ga, Uniunea Muncii, fondat de Robin Hood-ul "Solidaritatei" clandestine, Zbigniew Bujak. Mareea majoritate însă este conservatoare dintr-un instinct de autoapărare, contra efectelor decomunizării.

Jocul lui Walesa

Imprăvizibilitatea scenei politice poloneze este sporită de jocul președintelui: de la alegerea sa și-a căutat sprijinul în "Rețea" (structură importantă a "Solidarității"), care regroupează sindicale din 300 de mari întreprinderi. "Rețea" se opune proiectului guvernamental de privatizare prin distribuirea de bonuri și susține ideea lui Walesa de a oferi fiecarui polonez adult echivalentul sumei de 300 milioane de zloti. Cota de popularitate a președintelui este în cadrul liberă. În cazul unor noi alegeri, polonezii îi preferă pe Ewa Letowska, Zbigniew Brzezinski (fostul secretar american sub Jimmy Carter), Hanna Suchocka (actualul prim-ministr) și Waldemar Pawlak, lider tărâni. Totuși, în ciuda tuturor gafelor sale,

pentru moment, Walesa rămîne de neînlocuit într-o situație de departe de a fi stabila.

Specificul politicii poloneze constă, pe de o parte, în diviziare (67% au prezentat la ultimele alegeri; Dieta numără 11 grupări politice importante) și, pe de altă parte, în pondere pe care o are Biserica. Ea a fost curtată de toate partidele în afara ex-comunistilor. Curentul liberal, care a luat puterea după 1989, i-a acordat un important privilegiu – reintroducerea religiei în școli – în speranță că va obține sprijinul în susținerea reformei. Biserica a obținut tot ceea ce a dorit: de la o legă liberală privind avorturile să-a trecut la una care îl interzice. Cu toate acestea reformiștii n-au obținut de la Biserică sprijinul scontat. Episcopul rămîne neîncrezător în democrație și economia de piață, respingind în general modelul occidental care îl-ar expune riscului de a-și pierde influența.

In ultimul timp, în sinul celui mai mare partid reformist, Uniunea Democrată, încep să se ridice tot mai multe voici împotriva Bisericii.

Economia a emancipat politica?

În sectorul privat lucrează astăzi 44,4% din populație (în afara agriculturii) care aduce jumătate din producția națională brută. Big Bang-ul lui Balcerowicz a stopat hiperinflația, a introdus convertibilitatea internă a zlotului, a liberalizat piața poloneză, a demonopolizat comerțul exterior și a creat condiții favorabile dezvoltării sec-

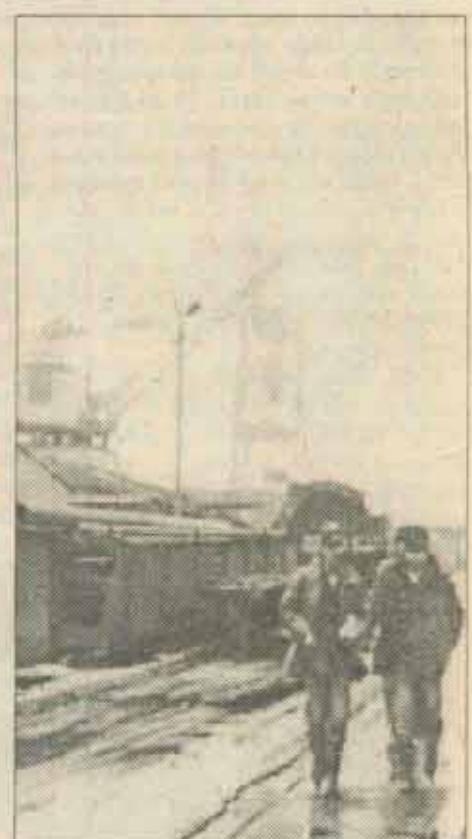
crearea fondurilor de investiții. Acest proiect a fost violent ataçat mai ales de național-creștini pe motiv că favorizează capitalul străin. După un nou tur de negocieri și de noi concesii, guvernul va propune în curînd, o versiune modificată a acestui proiect.

Capitalul străin și "stagflația"

Xenofobia (mai ales antigermană și antisemita), teama justificată sau nu de concediere, care este socotită ca o consecință a vinderii țării, fac și mai dificil procesul privatizării. Lodz, orașul industriei textile în faliment, a respins în 1991 oferta firmei Levi-Strauss care voia să preia una dintre uzine. Firma Fiat, care voia să introducă la Tychy producția de "cinquecento", a fost întimpinată de o grevă generală. După sondajele din 1992, 40% din polonezi se opun vinderii unei firme naționale americanilor, 44% englezilor sau japonezilor, 54% germanilor. Se vrea un capitalism fără capitaliști și, mai ales, fără capital străin.

Economia poloneză este amenințată de o boala care a caracterizat multă vreme America Latină și care se numește stagflație. Ea se definește printr-o stagnare a producției, o mare inflație, un somaj structural și o îndatorare crescîndă a bugetului de stat. Drumul către economia de piață se prelungeste la infinit și este presărat de monștri amenințători care se numesc presiune inflaționistă, protectionism, capitulare în fața presiunii lobbi-urilor regionale și profesionale.

Traducere și adaptare după *Diagonale*
Est-Vest de RODICA PALADE

P-O-L-O-N-I-A

Suprafață: 312 677 km²

Populație: 38,2 milioane

Populație activă: 19,7 milioane (din care 27,9% în agricultură)

Moneda: zlotul (1 dolar = 16 700 zloti)

Economia poloneză în cifre

	1990	1991	1992
PNB	-11,6%	-7,6%	0,5% - 2%
Producție interioară	-24,2%	-11,9%	4,2%
Inflație	586,0%	70,3%	43,0%
Scădere salariaului real	-24,4%	-0,3%	-3,6%

În 1992: – deficitul bugetar 69,3 miliarde de zloti
– datoria externă 46,9 miliarde dolari
– șomajul a crescut cu 15%.

Gabriela Adameșteanu (redactor-suf), Rodica Palade (redactor-suf adjunct), Andrei Cornea (redactor-suf adjunct), Horatiu Pepine (publicist comentator), Raluca Stroe Brumariu (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), Ion Miron Damian (corespondentă din Paris), Dan Perjovschi (grafician), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Mariana Dinu (secretar tehnic de procesare text), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiua, Flori Sava (difuzare). Responsabil de număr: Rodica Palade. Consilier în probleme economice: Ilie Serbănescu. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25.

ISSN-1220-5761

tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC SA"
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizată:
Balag Adrian
Revista "22"